

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Šárka Ocelíková

**Svěřenské nástupnictví v intencích nového občanského zákoníku,
komparace s inspiračními zdroji (BGB, Obecný zákoník
občanský) a se současnou úpravou obsaženou v ABGB**

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Svěřenské nástupnictví v intencích nového, občanského zákoníku, komparace s inspiračními zdroji (BGB, Obecný zákoník občanský) a se současnou úpravou obsaženou v ABGB vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 9.3.2015

.....
Šárka Ocelíková

Ráda bych touto formou vyjádřila poděkování vedoucímu mé práce, JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky při zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat celé mé rodině, která mne po celou dobu studií výrazně podporovala.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Počátky fideikomisární substituce.....	9
3. Obecná substituce.....	11
4. Svěřenské nástupnictví.....	12
4.1. Vznik svěřenského nástupnictví	14
4.2. Forma	17
4.3. Způsobilost nástupce.....	18
4.4. Počet nástupců	19
4.5. Zánik svěřenského nástupnictví.....	21
4.6. Obsah svěřenského nástupnictví	24
4.7. Ochrana nástupce před jednáním předního dědice poškozujícím práva nástupce.....	29
4.8. Postih substitučního jmění v exekučním řízení	30
4.9. Závěr k institutu svěřenského nástupnictví dle OZ.....	32
5. Svěřenské nástupnictví z pohledu inspiračních zdrojů	33
5.1. Fideikomisární substituce v úpravě Obecného zákoníku občanského.....	34
5.1.1. Vznik a forma svěřenského náhradnictví	35
5.1.2. Způsobilost svěřenského náhradníka, počet svěřenských náhradníků	37
5.1.3. Zánik svěřenského náhradnictví	39
5.1.4. Obsah svěřenského náhradnictví a ochrana svěřenského náhradníka	40
5.1.5. Závěr ke svěřenskému náhradnictví dle OZO	42
5.2. Fideikomisární substituce dle BGB	43
5.2.1. Vznik a forma fideikomisární substituce.....	44
5.2.2. Způsobilost následného dědice a počet následných dědiců.....	47
5.2.3. Zánik fideikomisární substituce	48
5.2.4. Obsah fideikomisární substituce a ochrana následného dědice.....	49
5.2.5. Závěr k fideikomisární substituci dle BGB	52
6. Fideikomisární substituce dle ABGB.....	54
6.1. Vývoj dědického práva v ABGB	54
6.2. Fideikomisární substituce dle aktuálního znění ABGB.....	55
7. Závěr	57
8. Zdroje	59

Seznam zkratk

OZ	zákon č 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník	zákon č 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	císařský patent č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 69/1916 ř.z.
ABGB	JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů
BGB	RGBl. S. 195, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů
BGBI.	Das Bundesgesetzblatt
odst.	odstavec
č.	číslo
popř.	popřípadě
mj.	mimo jiné
resp.	respektive

1. Úvod

Svěrenské nástupnictví je nový institut dědického práva, který můžeme nalézt v našem právním řádu od 1.1.2014, tedy od účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“). Tento institut se v českém právním řádu vyskytoval naposledy před více než půl stoletím, nicméně toto není typický rys jen svěrenského nástupnictví, jelikož v oblasti dědického práva došlo s účinností občanského zákoníku k mnohým změnám, což můžeme pozorovat již na samotném počtu ustanovení upravující tuto oblast. Oproti původním 41 ustanovením upravující dědické právo v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 202/2012 Sb., byl rozsah dědického práva od 1.1.2014 rozšířen na 245 paragrafů, tedy více než šestinásobek původní právní úpravy.

Svěrenské nástupnictví jako tradiční institut dědického práva byl zvolen za téma diplomové práce především z důvodu jeho novosti a také složitosti právní úpravy. V rámci této práce se zaměřím na ozřejnění podstaty svěrenského nástupnictví, jeho úpravy v občanském zákoníku, potažmo výklad tohoto institutu a možné sporné oblasti. Dále bude práce obsahovat také srovnávací část, kdy za srovnávací právní předpisy byly zvoleny účinné občanské zákoníky Spolkové republiky Německo a Republiky Rakousko a dále jako třetí předpis císařský patent č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 69/1916 ř.z. (dále jen „OZO“).

Tyto právní předpisy byly zvoleny ke komparaci z několika důvodů. Co se týká právní úpravy předmětného institutu v OZO a právním řádu Spolkové republiky Německo, jsou tyto předpisy dle důvodové zprávy k OZ¹ inspiračními zdroji pro úpravu svěrenského nástupnictví v OZ. Cílem tedy bude zhodnocení míry převzetí ustanovení upravujících svěrenské nástupnictví v OZ právě z inspiračních právních předpisů, dále také zamyšlení se nad úspěšností této recepce, tedy zda zákonodárce využil inspirační zdroje vyčerpatelem způsobem, zda došlo k zakotvení všech žádoucích pravidel a výkladových ustanovení a také zda mohl být rozsah převzetí preciznější a úplnější.

¹ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012* [online]. Ministerstvo spravedlnosti: texty zákonů, 2012 [cit. 20. prosince 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Účinná rakouská právní úprava zvolená jako další komparační právní předpis bude zaměřena především na zhodnocení možné dalšího vývoje svěřenského nástupnictví. Vzhledem k tomu, že JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ABGB“) platil na našem území v první polovině 20. století a dosud je stále platný a účinný na území Republiky Rakousko přestože byl několikrát novelizován a současně v podobě OZO byl použit jako inspirační právní předpis pro úpravu v OZ, bude součástí této práce i nastínění možného vývoje tohoto institutu právě vzhledem k rakouské právní úpravě.

Vzhledem k tomu, že se jedná o institut stále nový, bohužel zatím neexistuje příliš relevantní literatury, která by se tímto institutem podrobně a obšírně zabývala. V současné době je k dispozici výklad svěřenského nástupnictví spíše okrajový, který shrnuje základní rysy a charakteristiky institutu, nicméně obsáhlejší a důkladnější úpravu je možné najít pouze v komentáři k občanskému zákoníku z roku 2014.² Nicméně i tento komentář o svěřenském nástupnictví nepojednává vyčerpávajícím způsobem, můžeme zde najít oblasti a otázky, kterými se komentář nezabývá buď vůbec, nebo jen v omezené míře. Dále budou použity časopisecké články, monografie a také internetové zdroje, nicméně tyto zdroje opět vykazují nedostatky ve smyslu obsáhlosti výkladu právní úpravy, kdy se svěřenským nástupnictvím zabývají spíše okraje než podrobně. Literatura k ostatním třem právním předpisům použitým ke srovnání je v této oblasti dostačující, jelikož svěřenské nástupnictví je (a v případě OZO bylo) v každém jednotlivém předpisu zakotveno již po dlouhý časový úsek a tudíž došlo k většímu a důkladnějšímu zpracování této problematiky.

Práce bude členěna do několika kapitol, první kapitola bude věnována krátkému nastínění historických kořenů svěřenského nástupnictví, které jsou stejné pro všechny právní předpisy užití v této práci, následovat bude krátké přiblížení obecného náhradnictví, jelikož tento institut v určitém směru předchází svěřenskému nástupnictví. Nejrozsáhlejší část práce bude věnována úpravě svěřenského nástupnictví v OZ, kdy zhodnotím tento institut po všech stránkách, vyzdvihnu klady i zápory právní úpravy. Následovat budou komparační kapitoly, nejdříve právní úprava v OZO, následně v německém občanském zákoníku. Poslední kapitola bude poskytovat prostor úpravě svěřenského nástupnictví v ABGB.

² ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV, Dědické právo, (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 720 s.

V závěru práce zhodnotím institut svěřenského nástupnictví jako celek a současně poukážu na případnou kvalitnější právní úpravu v použitých srovnávacích předpisech a zhodnotím nejen míru převzetí z inspiračních zdrojů, ale také nastíním další možný vývoj v právním řádu České republiky.

2. Počátky fideikomisární substituce

Jak je to i u jiných institutů práva, ať už hovoříme o právu soukromém či veřejném, můžeme kořeny svěřenského nástupnictví hledat v právu římském.

Svěřenské nástupnictví se objevilo jako jedna z neformálních variant formálního odkazu. Odkazem (*legatum*) zůstavitel nařídil dědici, aby převedl na odkazovníka určitou věc či soubor určitých věcí. Jelikož byl odkaz formálním úkonem, bylo možné jeho splnění vynutit na základě civilního práva. V případě svěřenského nástupnictví se ovšem jednalo o opačnou situaci.

Na základě svěřenského nástupnictví zůstavitel v závěti vyjádřil přání, aby určitá věc (popř. soubor věcí), která náležela do jeho majetku, byla dědicem vydána po smrti zůstavitele konkrétní osobě. Můžeme tedy říci, že samotný obsah svěřeného nástupnictví i odkazu byl velmi podobný, rozdíl mezi těmito instituty ovšem spočíval v jiných oblastech, a to ve vynutitelnosti a formálnosti. Nevýhodou svěřenského nástupnictví v této podobě byl fakt, že se jednalo o neformální institut, který byl tudíž civilním právem nevynutitelný, což vyplývá i z překladu samotného slovního spojení *fideicommissum* (z něhož je svěřenské nástupnictví odvozeno), které bývá překládáno jako „svěřeno víře“³. Záleželo tedy pouze na dědici, zda přání zůstavitele takto vyjádřené v závěti dodrží či nikoli, nebyla zde ovšem dána možnost vynutit vydání příslušné věci soudní cestou (na rozdíl od odkazu). Jediná sankce, která dědici hrozila za neuposlechnutí přání zůstavitele vyjádřené skrze svěřenské nástupnictví, byla hrozba stížení infamií.

V praxi postupně docházelo ke sbližování odkazu a svěřenského nástupnictví (potažmo i obdobných institutů), kdy se smazávaly především formální rozdíly mezi těmito instituty. Vrcholem se stalo 6. st. n. l., období vlády císaře Justiniána I., kdy se dotčená ustanovení neměla vykládat dle názvu („odkaz“), ale dle obsahu a vůle zůstavitele.⁴

Svěřenské nástupnictví po pádu Římské říše upadlo do zapomnění, o jeho znovuobjevení můžeme hovořit v souvislosti s vytvořením a přijetím OZO, zákoníku, který se inspiroval právě římským právem a institut svěřenského nástupnictví zapracovával v ust. 604-617. Svěřenské nástupnictví následně bylo z našeho právního řádu vyškrtáno a po více než

³ POLÁČEK, Bohumil. Kolizní úprava svěřenství. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 5, s. 13.

⁴ SALÁK, Pavel. K pojmu *fideicomis* a jeho pozici v římském právu a novověkém právu. *Právní rozhledy*, 2014, č. 12, s. 433.

půl století tak byl zůstavitel omezen na své vůli při pořizování pro případ smrti, což se změnilo až s účinností OZ.

3. Obecná substituce

Přestože je tato práce zaměřena na fideikomisární substituci, nelze se vyhnout alespoň krátkému nastínění podstaty substituce vulgární nebo-li obecné, která je v OZ upravena v § 1507-1511 jako náhradnictví. Vymežit základní rysy a podstatu obecné substituce je nutné především kvůli vymezení vztahu mezi obecným náhradnictvím a svěřenským nástupnictvím, kterým se zabývá i OZ.

Na základě obecné substituce zůstavitel určí, „*kdo bude dědit na místě závětního dědice, nedožije-li se této smrti zůstavitele, anebo nebude-li dědit, ač zůstavitele přežil.*“⁵ Zůstavitel tedy může v závěti určit osobu či osoby, které mají nahradit dědice, jež z nějakého důvodu dědictví nenabude.

Tyto důvody mohou být různé, lze je dělit např. podle závislosti na vůli dědice. Za důvod závislý na vůli dědice lze označit dědicovo odmítnutí dědictví v souladu s § 1485-1489 OZ či také vzdání se dědictví dle § 1490 OZ, kdy se dědic svým projevem vůle aktivně vylučuje z dědického práva po zůstaviteli. Naopak důvodem nenabytí dědictví, který je nezávislý na vůli dědice, je typicky smrt osoby povoláné za závětního dědice před smrtí samotného zůstavitele.

Ať už se jedná o jakýkoliv důvod, zůstaviteli je dána možnost povolát náhradníků dědici i několik. Jediné omezení počtu náhradníků je faktické. Jak je uvedeno výše, účelem náhradnictví je určení osoby, která má zaujmout místo a postavení dědice pro případ, že tento dědic dědictví nenabude. V okamžiku, kdy se tak stane, nastupuje náhradník do jeho pozice a stává se dědicem a tudíž náhradnictví jako takové zaniká, a to okamžikem nabytí dědictví náhradníkem.

Tento institut podobně jako další instituty zakotvené v dědickém právu po 1.1.2014 dává větší důraz na vůli zůstavitele oproti dřívější úpravě, která naopak vyzdvihovala zájmy dědiců před zájmy a vůlí zůstavitele. Došlo tak o opuštění zkosnatělé právní úpravy, která zůstavitele podstatně a rozsáhle omezovala na určení, co se má stát s jeho majetkem po jeho smrti. Další eventualitou danou k dispozici zůstaviteli je institut svěřenského nástupnictví.

⁵ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, č. 5, s. 101.

4. Svěřenské nástupnictví

Svěřenské nástupnictví nebo-li fideikomisární substitute, je institut, který zůstaviteli umožňuje zavázat dědice, „*který dědictví přijal, přenechat pozůstalost jiné osobě jako dalšímu dědici (svěřenskému nástupci), nastane-li událost určená v pořizení pro případ smrti.*“⁶ Samotný OZ se tímto institutem zabývá v § 1512-1524, nicméně jelikož je nástupce dědicem zůstavitele, kromě této právní úpravy se na něj vztahují i ustanovení upravující práva a povinnosti dědice.⁷

Pokud bychom hledali zákonnou definici svěřenského nástupnictví, nalezneme ji v § 1512 odst. 1 OZ, dle kterého „*zůstavitel může nařídít, že dědictví má přejít po smrti dědice nebo v určitých jiných případech na svěřenského nástupce jako následného dědice.*“

Zůstavitel tedy dědice (někdy označovaného jako přední dědic nebo také institut; pro účely této práce bude tato osoba označována jako „přední dědic“) zaváže, aby pozůstalost, kterou nabyt na základě svého dědického práva, po splnění předem určené podmínky či po vzniku předvídané události přenechal svěřenskému nástupci (někdy označovanému také jako substitut; pro účely této práce bude tato osoba označována jako „nástupce“) jako dědici následnému, přičemž je nutné zdůraznit, že nástupce je dědicem přímo zůstavitele, nikoliv předního dědice. Občanský zákoník striktně odlišuje názvosloví „nástupce“, které je vyhrazené pro svěřenského nástupce, od „náhradník“, které se užívá pro označení obecného náhradnictví a náhradníka takto určeného, a to především z důvodu přehlednosti a zajištění nezaměnitelnosti těchto dvou podobných institutů.

Jak je uvedeno výše, svěřenské nástupnictví je svou povahou podobné obecnému náhradnictví, kdy zákonodárce pro účely vymezení vztahu mezi těmito instituty výslovně uvádí několik základních pravidel.

První pravidlo lze nalézt v § 1512 odst. 1 věta druhá OZ, dle kterého „*povolání za svěřenského nástupce se považuje i za povolání za náhradníka.*“ Z tohoto ustanovení je možné dovodit podpůrnou povahu svěřenského nástupnictví vůči obecnému náhradnictví.

⁶ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012* [online]. Ministerstvo spravedlnosti: texty zákonů, 2012 [cit. 28.prosince 2014]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁷ HORÁLEK, Vladimír, JANEČKOVÁ, Eva. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde, 2012, s. 157.

V případě, že zůstavitel nepovolá náhradníka dědice, ale určí dědici nástupce, a tento dědic z nějakého důvodu dědictví nenastoupí, nástupce má automaticky ze zákona postavení náhradníka a nastupuje na místo dědice. Právní úprava vychází z toho, že institut svěřenského nástupnictví vyžaduje, aby pozůstalost nejprve nabyt přední dědic, a až následně po splnění podmínky toto dědictví přešlo na nástupce. Oproti tomu obecné náhradnictví umožňuje nabytí dědictví náhradníkem pouze v případě, že se dědic dědictví neujme. Pokud by tedy zákonodárce přijetím výše uvedeného ustanovení nepřizpůsobil postavení nástupce pro případ nenabytí dědictví předním dědicem, došlo by tak k faktickému vyloučení projevené vůle zůstavitele ohledně osoby, která se má ujmout pozůstalosti, a tím také k faktickému omezení institutu svěřenského nástupnictví.

Druhé pravidlo vymezující vztah svěřenského nástupnictví a obecného náhradnictví je obsaženo v § 1512 odst. 2 OZ, dle kterého *„je-li zůstavitelovo nařízení do té míry neurčité, že nelze zjistit, zda povolal náhradníka nebo svěřenského nástupce, považuje se jeho nařízení za povolání náhradníka.“* I zde můžeme vidět subsidiární povahu svěřenského nástupnictví vůči obecnému náhradnictví. Pro případ, že by zůstavitel nedostatečně určitě uvedl, zda jeho vůlí je zřídít obecné náhradnictví či svěřenské nástupnictví, nastupuje domněnka, na základě které je dána přednost obecnému náhradnictví. Opět důvodem zavedení tohoto pravidla je důraz na vůli zůstavitele. Pokud by toto ustanovení nebylo zakotveno a projev vůle zůstavitele byl neurčitý, muselo by se postupovat při jeho posuzování v souladu s § 553 odst. 1 OZ, dle kterého se jedná o zdánlivé právní jednání, pokud chybí určitost. Samotný důvod, proč je dána přednost obecnému náhradnictví před svěřenským nástupnictvím, není v zákoně uveden. Nedohledáme jej ani v důvodové zprávě k OZ, která pouze zdůrazňuje zachování projevené vůle zůstaviteli v co nejméně změněné podobě.⁸ Tímto důvodem je patrně subsidiární povaha svěřenského nástupnictví k obecnému náhradnictví, která je popsána již výše. V případě kolize názorů na povahu ustanovení osoby v závěti tedy svěřenské nástupnictví jako institut subsidiární ustupuje do pozadí ve prospěch obecného náhradnictví.

⁸ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

4.1. Vznik svěřenského nástupnictví

Zákon uvádí dva základní způsoby zřízení svěřenského nástupnictví. Prvním z nich je výslovné zřízení tohoto institutu, druhým naopak zřízení mlčky.

Za výslovné zřízení svěřenského nástupnictví je považován projev vůle zůstavitele, který určuje, na koho má dědictví přejít v případě smrti dědice či v jiných určitých případech. Zákon nepřímou uvádí, a to systematickým zařazením svěřenského nástupnictví do Oddílu 2 nazvaného *Závěť*, že je možné svěřenské nástupnictví zřídit jen v závěti. Nicméně pokud se podíváme přímo do důvodové zprávy, a to k výkladu týkajícího se obecného náhradnictví, nalezneme tady, že „*svěřenské nástupnictví (fideikomisární substituce) zavazuje dědice, který dědictví přijal, přenechat pozůstalost jiné osobě (...), nastane-li událost určená v pořizení pro případ smrti.*“⁹ Důvodová zpráva tedy posuzuje možnost zřízení svěřenského nástupnictví širěji než systematické členění zákona, jelikož dle § 1491 OZ je kromě závěti pořizáním pro případ smrti i dědická smlouva a dovětek.

Pokud se podíváme na institut dědické smlouvy, který je vymezen v § 1582-1593 OZ, jeho podstatou je uzavření specifické smlouvy mezi zůstavitelem a druhou stranou, na základě které zůstavitel povolává buď přímo druhou stranu dědické smlouvy, nebo i třetí osobu, za dědice či odkazovníka. Samotná základní definice dědické smlouvy upravená ve výše zmíněném ustanovení nereflakuje žádným způsobem možnost zřízení svěřenského nástupnictví. Nicméně mám za to, že takto je možné učinit i v dědické smlouvě. Prvním důvodem je fakt, že zákon výslovně připouští, aby dědickou smlouvou byla za dědice či odkazovníka povolána i třetí osoba, která de facto není účastníkem této dědické smlouvy, přesto jí ovšem na základě dědické smlouvy vzniknou určitá práva (v tomto případě by se jednalo o dobu smlouvy ve prospěch třetí osoby dle § 1767 a násl. OZ). Z tohoto je možné dovodit obdobně i zřízení svěřenského nástupnictví v dědické smlouvě ve prospěch osoby, která není účastníkem této smlouvy, jelikož zákonem není vyloučena tato možnost (vycházím také ze zásady vyjádřené v § 1 odst. 2 OZ, a to ze zásady „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“). Dále tento názor nepřímou podkládá i § 1591 OZ, dle kterého v případě, že je dědická smlouva neplatná, je možné ji považovat za závěť, pokud splňuje požadavky kladené

⁹ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

na závěť, kdy závěť přímo dovozuje možnost ustanovení nástupce. Stejný závěr je prezentován také autory komentáře k dědickému právu¹⁰.

Třetí institut pořízení pro případ smrti – dovětek – slouží k nařízení odkazu, stanovení podmínky pro dědice (popř. odkazovníka), doložení času či uložení příkazu (k tíži dědice či odkazovníka).¹¹ Dovětek tedy nepovolává dědice jako závěť či dědická smlouva, nicméně i pomocí dovětku lze zřídit svěřenské nástupnictví, a to především určením doby, po kterou má přední dědic substituční jmění (tedy tu část jmění zůstavitele, ke které zůstavitel zřídil svěřenské nástupnictví) vlastnit, nebo určením podmínky, za jejíhož splnění přechází substituční jmění z předního dědice na nástupce.

Výkladem lze tedy dovodit, že je možné svěřenské nástupnictví zřídit závětí, dědickou smlouvou a potažmo také dovětkem.

Kromě výše uvedených institutů pořízení pro případ smrti, ve kterých lze svěřenské nástupnictví zřídit, je možné zřídit svěřenské nástupnictví i při odkazu.¹² Odkazem dle § 1594 odst. 1 OZ zůstavitel v pořízení pro případ smrti nařizuje určité osobě (typicky dědici, ale může se jednat i o osobu odlišnou od dědice), aby odkazovníku vydala konkrétně určený předmět odkazu. Odkazovník tedy není dědicem, pouze mu vzniká právo na vydání určité věci vůči osobě označené v pořízení pro případ smrti. Nicméně i v tomto případě zákonodárce umožnil zůstaviteli určit, kdo má po smrti odkazovníka nebo v jiných určitých případech nastoupit na jeho místo. Dochází tak k částečnému prolomení podstaty svěřenského nástupnictví, jelikož za nástupce se dle dikce zákona rozumí osoba, která nastupuje na místo předního dědice po jeho smrti nebo v jiných určitých případech. Přijetím § 1601 OZ došlo k rozšíření definice svěřenského nástupnictví ve smyslu rozšíření okruhu osob, kterým je možné nástupce určit.

V návaznosti na zřízení svěřenského nástupnictví při odkazu je dle mého názoru možné zřídit tento institut i v darovací smlouvě pro případ smrti, která je upravena v § 1594 odst. 2 OZ.¹³ Darovací smlouva je dvoustranný právní akt, na jehož úpravu se použijí ustanovení Části IV. OZ – Relativní majetková práva. Nicméně pokud je darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárci přežije, jde dle § 1594 odst. 2 OZ o odkaz. Jelikož je možné i

¹⁰ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník...*, s. 98.

¹¹ § 1498 OZ.

¹² Vyplývá tak z § 1601 OZ.

¹³ „Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárci přežije, se považuje za odkaz, pokud se dárci nevzdal práva dar odvolat.“

při odkazu zřídit svěřenské nástupnictví, lze analogicky k tomuto dojít k závěru, že mimo dědické smlouvy je zde možnost zřízení svěřenského nástupnictví i dalším dvoustranným právním jednáním, a to darovací smlouvou.

Druhým způsobem zřízení svěřenského nástupnictví je jeho zřízení mlčky. Za zřízení svěřenského nástupnictví mlčky je zákonem považována dle § 1513 OZ situace, kdy zůstavitel povolá „svému dědici dědice, zakáže-li dědici, aby o zanechaném jmění pořizoval, povolá-li za dědice někoho, kdo v době smrti zůstavitele ještě není, anebo povolá-li dědice s podmínkou nebo na určitou dobu.“ Mlčky zřízené svěřenské nástupnictví může mít podobu, kdy je zřejmé, kdo je nástupcem po předním dědici (situace, kdy zůstavitel určí dědice dědici), pouze není výslovně uvedené, že se jedná o nástupce, nebo naopak při zřízení svěřenského nástupnictví není jasné, kdo přesně bude nástupcem (typicky jsou to situace, kdy zůstavitel povolá dědice na dobu určitou, aniž by následně uvedl, kdo nastupuje na jeho místo jako nástupce).

Zákon se blíže nezabývá otázkou, kdo je tedy určen za nástupce, pokud jej přímo neurčí zůstavitel. Odpověď je možné hledat v literatuře. Dle komentáře k dědickému právu¹⁴ v takovémto případě nastupují dle zákonné dědické posloupnosti dědicové předního dědice na pozici nástupce. Tyto osoby by nastoupily na místo nástupce i v případě, že by přední dědic pořídil pro případ smrti např. tím, že by určil své závětní dědice. Pokud by měly na místo nástupce nastoupit osoby, jež může přední dědic v případě neurčení těchto osob zůstavitelem určit sám v pořízení pro případ smrti, došlo by tak k pokroucení vůle zůstavitele, jelikož by mohlo dojít ze strany předního dědice k vyvedení substitučního jmění mimo okruh osob, které by jinak dle zákonné dědické posloupnosti nastoupily na místo nástupce a které zůstavitel důvodně očekával jako nástupce. Toto dokládá také povaha svěřenského nástupnictví, kdy přední dědic, ať už má postavení poživatele či je mu zůstavitelem svěřena plná dispozice se substitučním jměním (k tomu blíže viz podkapitola „Obsah svěřenského nástupnictví“), nemůže přesto o substitučním jmění platně pořídít pro případ smrti. Pokud tedy zůstavitel neurčí osobu nástupce, nicméně svěřenské nástupnictví zřídí, je jeho vůlí, aby dědictví zůstalo ve vlastnictví předního dědice jen na dobu určitou, tedy aby přední dědic nebyl současně také konečným dědicem, a nástupcem se stala jiná osoba, dle důvodného očekávání zůstavitele dědic předního dědice dle zákonné dědické posloupnosti.¹⁵

¹⁴ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník...*, s. 101-102.

¹⁵ Tento závěr také částečně dovodit z § 1633 odst. 1 OZ, dle kterého pokud zůstavitel nepořídí o celé pozůstalosti, zbylá část případně dědicům dle zákonné dědické posloupnosti. Zákonná dědická posloupnost je

Dále je nutné se zaměřit na další událost, na kterou se váže přechod pozůstalosti z předního dědice na nástupce. Causus substitutionis může spočívat jak v úmrtí předního dědice (což pravděpodobně bude také nejčastěji využívaný způsob), tak i v něčem jiném, může se jednat např. o nabytí zletilosti nástupce.¹⁶ Případ, který je výslovně zmíněn zákonem v § 1513 OZ a může způsobit interpretační problémy, je povolání dědice s podmínkou (ať u rozvazovací nebo odkládací). Podmínka je považována dle § 1551 odst. 1 OZ za vedlejší doložku závěti, přičemž dle § 1551 odst. 2 OZ pokud směřuje „vedlejší doložka jen k zřejmému obtěžování dědice ze zjevné zůstavitelovi svévole, nepřihlíží se k ní.“ Obdobně toto platí pro vedlejší doložku (v tomto případě podmínku), která zjevně odporuje veřejnému pořádku, nebo ukládá povinnost uzavřít či neuzavřít manželství, setrvat v něm nebo manželství zrušit.¹⁷ V případě, že by zůstavitel vázal nabytí dědictví nástupcem na podmínku, která by byla v rozporu s výše uvedenými pravidly, tato podmínka, resp. její splnění či nesplnění, nejde nástupci k tíži a k takové podmínce se nepřihlíží. Obdobně při rozlišování podmínek na podmínky odkládací a rozvazovací zákon specifikuje, že k nemožné rozvazovací podmínce se nepřihlíží a nemožná odkládací podmínka je neplatná.¹⁸ Zůstavitel tedy musí volit podmínku takovou, která obstojí před platným právním řádem a je ze strany dědice splnitelná.

Další specifickým znakem povolání dědice s podmínkou je to, že není jisté, zda událost zůstavitelem předvídaná nastane. V tomto případě je postavení nástupce velmi nejisté, jelikož může dojít k situaci, kdy podmínka nebude nikdy splněna a nástupce se nikdy nestane dědicem po předním dědici z titulu svěřenského nástupnictví. Tím také dojde k zániku svěřenského nástupnictví (k tomuto blíže viz podkapitola „Zánik svěřenského nástupnictví“).

4.2. Forma

Forma ustanovení nástupce podobně jako jiné otázky již výše rozebrané není zákonem výslovně upravena, nicméně formy lze dovodit z ustanovení upravujících formu závěti a dědické smlouvy. Dovětek do tohoto výčtu není zařazen, jelikož dovětkem zůstavitel nepovolává dědice přímo, pouze určuje specifika nabytí či pozbytí dědického práva a odkazu. Zákon pro samotný dovětek také neurčuje žádnou specifickou formu, nicméně dovětek

zde postavena do podpůrné role pro případy, kdy zůstavitelova vůle nepostihuje zcela nakládání s jeho jměním pro případ smrti.

¹⁶ KNAPP, Viktor. Poznámky o fideikomisární substituci. *Ad Notam*, 1995, č. 5, s. 110.

¹⁷ § 1552 OZ.

¹⁸ § 1563 OZ.

sleduje povahu a formu závěti a dědické smlouvy, proto je nutné, aby při užití dovětky byla použita forma náležitá pro závět' a dědickou smlouvu.

Závět' je možné pořídit obecně pouze v písemné formě (event. ve formě veřejné listiny), výjimkou tvoří závět' pořízená s úlevami. Za úlevy při pořizování závěti lze považovat okolnosti, které svou povahou závažně omezují možnosti zůstavitele ohledně pořízení závěti. Těmito okolnostmi může dle zákona být např. nenadálá událost, v jejímž důsledku se zůstavitel ocitne v bezprostředním ohrožení života, nebo situace, kdy je běžný společenský styk ochromen následkem mimořádné události, typicky přírodní katastrofy (jedná se o úpravu obsaženou v § 1542 odst. 1 a odst. 2 OZ). V těchto případech nejsou kladeny takové požadavky na závět' jako v běžné situaci a závět' je možno pořídit i ústní formou (za nezbytné přítomnosti svědků).

Pro dědickou smlouvu zákon požaduje formu veřejné listiny, a to z důvodu, „že dědickou smlouvou dochází k zásadnímu nakládání s majetkem zůstavitele pro případ jeho smrti a jedná se o dvoustranné právní jednání, které nemůže být zůstavitelem kdykoliv měněno,“¹⁹ tedy jiná forma (písemná nebo ústní) pro dědickou smlouvu zákonem dovolena není.²⁰

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, závět' je možné pořídit jak písemně, tak i ústně a v neposlední řadě také formou veřejné listiny, která je vyžadována také u dědické smlouvy. Z těchto důvodů jsou stejné požadavky kladeny i na zřízení svěřenského nástupnictví. Můžeme tedy shrnout, že podle druhu pořízení pro případ smrti a tomu příslušné formy je možné svěřenské nástupnictví zřídit ústně, písemně nebo ve formě veřejné listiny.

4.3. Způsobilost nástupce

Nástupcem může být na základě vůle zůstavitele jak osoba fyzická, tak i osoba právnická (k podmínkám kladeným na nástupce-právnickou osobu viz níže). Jelikož je nástupce dalším dědicem zůstavitele, musí splňovat i podmínky kladené na dědice předního, resp. dědice v obecné rovině, a to především podmínky posuzující způsobilost být dědicem. Kromě způsobilosti být dědicem, potažmo nástupcem, která se váže k existenci fyzické osoby popř. ustavení a vzniku právnické osoby, jsou občanským zákoníkem speciálně zdůrazněny

¹⁹ BEDNÁŘ, Václav. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, č. 5, s. 166.

²⁰ § 1582 OZ.

situace, kdy naopak dědic (v naší situaci v pozici nástupce) nemá dědickou způsobilost a je vyloučen z dědického práva po zůstaviteli. Tyto situace jsou upraveny v § 1481-1483 OZ, které reflektují především zlovolné chování dědice a potažmo i nástupce vůči zůstaviteli. Spadají sem situace, kdy se dědic dopustí činu, jenž má povahu úmyslného trestného činu, jak přímo proti zůstaviteli, tak i proti jiným členům rodiny zůstavitele. Obdobně je dědická nezpůsobilost dovozována v případě zavrženíhodného jednání proti poslední vůli zůstavitele.²¹

Způsobilost nástupce být následným dědicem je nutné vždy posuzovat nikoliv k okamžiku smrti zůstavitele, jako se tomu děje při posuzování způsobilosti být dědicem u předního dědice, nicméně až k okamžiku, ke kterému má nástupce nastoupit na místo předního dědice, tedy k okamžiku, který je předvídan zůstavitelem při zřizování svěřenského nástupnictví.²²

4.4. Počet nástupců

Základní premisou je, že zůstaviteli je dáno na vůli, kolik nástupců určí a jaké určí jejich pořadí. Zůstavitel může stanovit, že nástupci se má stát současně více osob, tedy že po smrti předního dědice nebo po jiné události zůstavitelem předvídané má pozůstalost přejít na nástupce, kteří nastupují vedle sebe, či naopak že jednotlivý nástupci mají nastupovat po sobě v určeném pořadí.²³ Pokud zůstavitel určí více nástupců, aniž by blíže specifikoval, zda mají nastupovat po sobě nebo naopak vedle sebe, platí dle důvodové zprávy k § 1514 a § 1515 OZ, že nástupci takto určení nastupují vedle sebe, a to s právem vzájemné substituce. Zákonodárce ponechal v otázce počtu nástupců a jejich vzájemného postavení volné pole působnosti zůstaviteli, nicméně zde určitá omezení naleznout můžeme.

Jak je uvedeno výše, zůstavitel není omezen číselným počtem nástupců, není tedy dáno číselné maximum počtu nástupců, které nejde překročit. Omezení spočívá v oblasti okruhu osob, ze kterých nástupce zůstavitel vybírá.

²¹ Více k jednotlivým případům viz § 1481 OZ a § 1482 OZ.

²² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 162.

²³ LUPTÁKOVÁ, Lucia. *Závět – náhradnictví a svěřenské nástupnictví* [online]. epravo.cz, 2. prosince 2014 [cit. 30. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavet-nahradnictvi-a-sverenske-nastupnictvi-95754.html?mail>>.

Pokud zůstavitel vybírá nástupce z okruhu svých současníků, není omezen co do řady, ve které mají po sobě jednotliví nástupci následovat.²⁴ Za současníky zůstavitele můžeme považovat všechny fyzické osoby, které existují v okamžiku zůstavitelovi smrti. Do okruhu současníků zůstavitele spadá dále také nasciturus, tedy počaté dítě, pokud se narodí živé.

Obdobná situace je v případě, kdy zůstavitel povolá za nástupce právnickou osobu. Aby právnická osoba mohla být považována za současníka zůstavitele, je nutné, aby k okamžiku jeho smrti existovala (tzn. byla zapsána do veřejného rejstříku), event. byla na základě vůle zůstavitele projevnené v pořízení pro případ smrti ustavena a následně došlo ke vzniku právnické osoby zápisem do příslušného rejstříku.²⁵ Současně je nutné dodržet požadavky § 1478 OZ, dle kterého je nezbytné, aby takováto právnická osoba v případě, že je povolána za dědice, vznikla do jednoho roku od smrti zůstavitele. V opačném případě by tato osoba nebyla způsobilým dědicem a potažmo též způsobilým nástupcem.

Druhým velkým okruhem osob, ze kterých může zůstavitel vybírat nástupce, jsou osoby, které v době smrti zůstavitele neexistují. Zákon výslovně neupravuje omezení co do počtu nástupců, kteří v době smrti zůstavitele neexistují, nicméně v případě, že zůstavitel vybírá nástupce právě z okruhu těchto osob, je ustanoveno, že svěřenské nástupnictví zaniká, „*jakmile jmění nabude první svěřenský nástupce z těch, kteří nebyli zůstavitelovými současníky.*“²⁶ Je tedy opět možné ustanovit jako nástupce více osob, které v době zůstavitelovi smrti ještě neexistují, nicméně je s nabytím substitučního jmění nástupcem po předním dědici spojen zánik svěřenského nástupnictví. K tomuto se blíže vyjádřím v následující podkapitole.

V případě povolání za nástupce právnickou osobu, která v době zůstavitelovi smrti neexistuje, je opět nutné dodržet podmínky uvedené v § 1478 OZ, které jsou již nastíněny výše, aby takto určený nástupce byl způsobilým dědicem zůstavitele, tzn. zůstavitel může povolát za nástupce právnickou osobu, která nevznikla a která dosud ani nebyla ustavena, nicméně ke vzniku této právnické osoby musí dojít do jednoho roku od zůstavitelovy smrti.

Otázka, která v souvislosti s tímto ustanovením vyvstává, je, zda taková právnická osoba musí být ustavena projevem vůle zůstavitele v pořízení pro případ smrti. Zákon se tímto blíže nezabývá, nicméně jak vyplývá z dikce samotného zákona, právnická osoba, která

²⁴ § 1514 OZ.

²⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 162.

²⁶ § 1515 odst. 1 OZ.

dosud nevznikla a ani nebyla ustavena, právě nesmí být ustavena zůstavitelovým pořízením pro případ smrti, pokud má být nástupcem, jež v době zůstavitelovi smrti neexistuje, jelikož pokud by zůstavitel v pořízení pro případ smrti nařídil současně ustavit právnickou osobu, nebylo by možné tuto právnickou osobu považovat za neexistující v okamžik zůstavitelovi smrti, protože účinky poslední vůle nastupují v okamžiku zůstavitelovi smrti. Taková právnická osoba by byla považována za současníka zůstavitele a tím by se také změnil režim svěřenského nástupnictví, především v oblasti jeho zániku. V tomto případě je ovšem nutné dodržet náležitost určitosti ustanovení takovéto právnické osoby za nástupce, tzn. že takové povolání za nástupce musí dostatečně určitě identifikovat právnickou osobu, která má nastoupit na pozici nástupce.

Zůstavitel ovšem není limitován okruhem osob, z kterých může vybírat, a to ve smyslu volby mezi osobami, jež jsou jeho současníky, a osobami, které naopak v zůstavitelově době neexistují. Zůstavitel může vybírat nástupce z obou skupin a různě tyto kombinovat.

4.5. Zánik svěřenského nástupnictví

Zákon se v pěti ustanoveních zabývá jednotlivými způsoby zániku svěřenského nástupnictví. Nejdelší lhůta, po kterou může svěřenské nástupnictví trvat, je stanovena § 1515 odst. 2 OZ, kdy je zánik svěřenského nástupnictví spojen s uplynutím lhůty sta let od smrti zůstavitele. Jedná se o objektivní lhůtu, jejíž počátek je vázán právě na smrt zůstavitele. Zůstavitel ovšem může projevit vůli, že svěřenské nástupnictví má trvat kratší dobu než je sto let. Zde je dána volnost a prostor vůli zůstavitele. To neplatí o překročení lhůty sto let stanovené výše uvedeným ustanovením, jelikož tato lhůta je objektivní a dle zákona není možné ji překročit, ani pokud tak zůstavitel určí.²⁷

Výjimku ze stoleté lhůty tvoří případ, kdy zůstavitel určí, že nástupce má nabýt dědictví nejpozději při smrti předního dědice, jež žije v době smrti zůstavitele (přední dědice je tedy současníkem zůstavitele). Zánik svěřenského nástupnictví je zde spojován s nabytím dědictví prvním z nástupců předního dědice.²⁸ Toto ustanovení má pokrýt situace, kdy zůstavitel zemře v době, ve které je přední dědic nízkého věku a je možné, že se dožije sta let a více.

²⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Linde, 2013, s. 52.

²⁸ § 1515 odst. 2 věta druhá OZ.

Další způsob zániku svěřenského nástupnictví byl nastíněn již v předchozí kapitole. Jedná se o situaci, kdy zůstavitel vybírá nástupce nikoliv jen z řad svých současníků. Pokud je za nástupce určena zůstavitelem osoba, která v době zůstavitelovi smrti nežije (tedy neexistuje), zaniká svěřenské nástupnictví okamžikem, ve kterém nabude dědictví první z takto určených nástupců. Obdobně také v případě, že tato osoba se nenarodí, v případě právnické osoby nevznikne v souladu s právním řádem.

Zákonodárce pamatoval při vytváření OZ i na situace, kdy žádný další z nástupců již není. Jedná se o situace, kdy „*všichni svěřenští nástupci dědictví odmítnou, nechtějí se stát následnými dědici nebo dědictví odmítnou všichni svěřenští nástupci, kteří následovali po svěřenském nástupci, který dědictví přijal.*“²⁹ Další variantou je také situace, kdy se nástupce nedožije smrti zůstavitele popř. smrti předního dědice nebo jiné události, se kterou je dle vůle zůstavitele spojen přechod substitučního jmění z předního dědice na nástupce.

Pokud je tedy vyčerpána množina nástupců určených zůstavitelem, svěřenské nástupnictví zaniká v souladu s § 1516 OZ, a to k okamžiku, kdy nastane situace, že další nástupce již není (např. okamžik odmítnutí dědictví, smrt posledního nástupce apod.).

V neposlední řadě je nutné zmínit zánik svěřenského nástupnictví v situaci, kdy nenastane událost, pro kterou bylo svěřenské nástupnictví zřízeno, např. nástupce nabude dědictví až poté, co vystuduje vysokou školu. V případě tedy, že by nástupce vysokou školu nevystudoval, svěřenské nástupnictví zaniká ze zákona. O tom, zda tato konkrétní událost nastane či nikoliv, ovšem bude v nejzazším případě možno s definitivní platností rozhodnout až smrtí nástupce.

Zvláštní situaci tvoří případy, kdy zůstavitel povolá nástupce svému dítěti, které je nezletilé a zároveň není způsobilé pořizovat. Toto dítě jako přední dědic do doby nabytí pořizovací způsobilosti nemůže s dědictvím disponovat, tudíž i zřízení svěřenského nástupnictví jej nijak neomezuje na jeho právu na povinný díl. Okamžikem získání pořizovací způsobilosti dochází k zániku svěřenského nástupnictví, nicméně jen v rozsahu práva na povinný díl. Rozsah svěřenského nástupnictví se tedy zužuje o povinný díl dítěte³⁰ a na nástupce poté přechází pouze ta část substitučního jmění, která zůstala po odtržení povinného dílu dítěte.

²⁹ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník...*, s. 105.

³⁰ Tamtéž.

Další dva specifické případy zániku svěřenského nástupnictví mají společnou jednu věc, a to možnost zůstavitele výslovně se odchýlit od znění zákona o zániku svěřenského nástupnictví.

Prvním případem je situace upravená v § 1518 OZ, která reflektuje bezdětnost předního dědice-dítěte zůstavitele. Jestliže zůstavitel má dítě, které ovšem samo potomky nemá, a v této době určí svému dítěti nástupce, svěřenské nástupnictví vznikne a trvá. Zaniká ovšem, pokud toto dítě zanechá potomky, kteří jsou způsobilí dědit. Obdobně toto platí, i pokud zůstavitel ustanoví nástupce svému jinému potomku (např. vnukovi), kdy tato osoba sama potomka ještě nemá.³¹ Z důvodové zprávy nevyplývá důvod takového postupu, nicméně jej lze dovozovat z faktu, že zůstavitel využije institutu svěřenského nástupnictví v případě, že ví, že jeho potomek nemá své vlastní potomky, tudíž díky svěřenskému nástupnictví může zabezpečit přechod svého jmění na osoby podle zůstavitele vhodné a zabránit tak případné odúmrti.³² Pokud by ovšem zůstavitelův potomek vlastní potomky měl, lze se domnívat, že by zůstavitel tento institut nevyužil³³. Tudíž i zánik takto ustanoveného svěřenského nástupnictví je vázán na fakt, zda potomek zanechal či nezanechal způsobilého dědice. Ovšem je nutné zdůraznit, jak bylo již naznačeno výše, že zůstavitel se může vyjádřit jinak a určit, že přestože jeho dítě či potomek po zřízení svěřenského nástupnictví zanechá potomka způsobilého dědit, svěřenské nástupnictví nezanikne. Opět je zde reflektována vůle zůstavitele ohledně naložení s jeho majetkem pro případ smrti s co nejmenšími zásahy do této vůle.

Druhý případ se zabývá ustanovením nástupce osobě, která byla omezena na své svéprávnosti a z tohoto důvodu není způsobilá pořizovat. Pokud zůstavitel této osobě určí nástupce, tak s okamžikem nabytí pořizovací způsobilosti dochází k zániku svěřenského nástupnictví, a to navždy, bez ohledu na to, zda následně opět dojde ke ztrátě pořizovací způsobilosti či nikoliv (§ 1519 OZ). Opět podobně jako v předchozím případě zániku svěřenského nástupnictví může zůstavitel určit rozdílně a stanovit, že svěřenské nástupnictví nezaniká. Spornou otázkou, která se objevuje u tohoto způsobu zániku svěřenského nástupnictví, je otázka, zda o nabytí pořizovací způsobilosti musí rozhodnout soud či zda

³¹ § 1518 OZ.

³² BEDNÁŘ, Václav. In KARHANOVÁ, Martina (ed). *Naděje právní vědy: Býkov 2007: sborník z mezinárodního setkání mladých vědeckých pracovníků konaného ve dnech 12. - 14.10.2007 na Zámeckém statku Býkov*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 224-225.

³³ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník...*, s. 106.

postačuje nabytí pořizovací způsobilosti de facto.³⁴ Tento sporný bod opět není zákonem blíže řešen, řešení nenalezneme ani v důvodové zprávě. Dle mého názoru postačí faktické nabytí pořizovací způsobilosti bez nutnosti rozhodnutí soudu. Vycházím z § 1527 OZ, dle kterého ten, „*kdo byl ve své svéprávnosti omezen tak, že není způsobilý pořizovat, může přesto platně pořídit (...), pokud se uzdravil do té míry, že je schopen projevit vlastní vůli.*“ Zákon zde v případě osoby omezené na svéprávnosti a omezené na pořizovací způsobilosti této osobě přesto přiznává právo platně pořídit (navíc v jakékoliv formě), pokud se daná osoba uzdraví, a to nikoliv zcela, nýbrž postačí uzdravení do té míry, že osoba bude schopná projevit vlastní vůli. Je tedy zřejmé, že smyslem a účelem tohoto ustanovení je zmírnit zásah do práv jednotlivce omezeného na svéprávnosti a současně omezit nároky kladené na tuto osobu v případě, že se její zdravotní stav zlepšil do té míry, že je sama schopna projevovat svou vůli.

Poslední způsob zániku svěřenského nástupnictví je upravený mimo občanský zákoník, a to v § 231 odst. 1 písm. c) zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), dle kterého svěřenské nástupnictví zanikne dnem právní moci rozhodnutí o rozvrhu výtěžku dražby provedené v souladu s daňovým řádem.

Jak je tedy zřejmé, způsobů zániku svěřenského nástupnictví je hned několik, kdy zákonodárce se snažil pamatovat na všechny možné situace, které se mohou vyskytnout, a tyto situace upravit tak, aby co nejvíce odpovídaly potřebám právního řádu a vůli zůstavitele. Následující kapitola bude blíže zaměřena na dispozice se substitučním jměním.

4.6. Obsah svěřenského nástupnictví

Obsahem určitého právního institutu v obecné rovině rozumíme soubor práv a povinností vážící se k tomuto institutu. Obsahem svěřenského nástupnictví tedy bude soubor práv a povinností, a to předního dědice i nástupce, k předmětu svěřenského nástupnictví. Předmětem se v tomto případě rozumí ta část jmění zůstavitele, ke které zůstavitel určil nástupce nebo zřídil svěřenské nástupnictví (substituční jmění).

V prvé řadě je nutné vymezit vztah mezi předním dědicem a nástupcem a potažmo jejich vztahy k substitučnímu jmění. Přednímu dědici po smrti zůstavitele připadá dědictví po zůstaviteli do jeho vlastnictví. Přední dědic je tudíž vlastníkem, nicméně ve vztahu k substitučnímu jmění je dle § 1521 OZ pouze poživatelem, „*může tedy takový majetek držet,*

³⁴ Tamtéž, s. 107.

*užívat, brát z něho plody a užítky a vykonávat jiná dílčí vlastnická oprávnění, ale nesmí ze zděděného majetku nic zcizit, protože jej musí uchovat pro svěřenského nástupce.*³⁵ Přední dědic vedle práv vyplývajících mu z postavení poživatele má tedy současně povinnost spravovat majetek ve prospěch nástupce.³⁶ Kromě zákazu zcizení platí také pro předního dědice zákaz zatížení substitučního jmění. Z jeho postavení poživatele přednímu dědici vyplývají i mnohé další povinnosti zákonem výslovně neuvedené, které se váží k vlastnictví jako takovému. Tady můžeme zahrnout např. povinnost platit daně.

Oproti postavení nástupce je tedy postavení předního dědice značně omezené, jelikož ten jako poživatel má omezená svá vlastnická práva, přesto mu ale vznikají povinnosti vážící se k substitučnímu jmění, např. právě výše zmíněna povinnost platit daně. Opačné je postavení nástupce (pokud sám nemá stanoveného nástupce). V okamžiku, kdy nastane *causus substitutionis*, se stává vlastníkem substitučního jmění bez omezení, je tedy oprávněn mj. majetek zcizit, zatížit či s ním jinak naložit. Nicméně je nutné zdůraznit, že přestože přední dědic má postavení poživatele, i tak může nastat situace, kdy k samotnému přechodu jmění na nástupce nedojde, a to v situaci, kdy přední dědic (přestože respektuje zákonná omezení svého postavení vyplývající z poživacího práva k substitučnímu jmění) toto substituční jmění zužitkuje, resp. spotřebuje.

Ze zákazu zcizení a zatížení substitučního jmění existuje několik výjimek. První výjimku tvoří případy, kdy je přední dědic s postavením poživatele oprávněn s majetkem zacházet i v rozsahu jeho zcizení a zatížení, pokud je toto nutné k úhradě zůstavitelových dluhů.

Se smrtí zůstavitele na dědice přechází veškeré jmění, tedy aktiva i pasiva (v podobě dluhů). Výjimku z tohoto pravidla stanovuje blíže zákon.³⁷ V případě přechodu dluhů zůstavitele na předního dědice, je přední dědic oprávněn použit k úhradě těchto dluhů celé dědictví po zůstaviteli, tedy i substituční jmění. Jednání předního dědice, kterým zcizuje či zatěžuje substituční jmění k úhradě zůstavitelových dluhů, nevyžaduje schválení soudu nebo schválení nástupce. Přední dědic zde není zatížen dalšími nároky a je oprávněn uhradit zůstaviteli dluhy bez zásahu orgánu veřejné moci či nástupce.

³⁵ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

³⁶ KUNC, Bohumil, LYČKA, Martin. Právní úprava závětí dle nového občanského zákoníku: Posun směrem ke common law a jeho účelovosti? *Právní rozhledy*, 2013, č. 19, s. 674.

³⁷ Do této výjimky patří např. situace, kdy dědic uplatní výhradu soupisu a nepřechází tak na něj dluhy, které přesahují cenu nabytého dědictví (viz § 1706 OZ).

Druhou výjimku ze zákazu zcizení a zatížení představuje souhlas nástupce s tímto jednáním. Zákon nespécifikuje důvod zatížení či zcizení, může jím být tedy důvod jakýkoliv. Zde záleží čistě na zvážení nástupce, zda k tomuto souhlas dá či nikoliv. Souhlas nástupce vyžaduje dle § 1522 odst. 1 OZ formu veřejné listiny. Jak je uvedeno výše, důvody k zatížení či zcizení substitučního jmění mohou být různorodé. V souvislosti se souhlasem nástupce vyvstává otázka, zda tento souhlas musí být určitý co do důvodu – tedy zda v něm musí být vymezeno, k jakému zatížení (popř. zcizení) se souhlas váže, či nikoliv. Mám za to, že souhlas je možné učinit i v obecné rovině, tedy formulací textu: „Nástupce opravňuje předního dědice dědictví, jež má přejít dle vůle zůstavitele na nástupce, zcizit či zatížit dle vlastního uvážení.“ Tento názor vyplývá ze zásady „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“ a současně také přímo z dikce § 1522 odst. 1 OZ, který dává nástupci právo dát souhlas se zatížením či zcizením substitučního jmění bez uvedení jakéhokoliv omezení či bližší specifikace, event. vymezení okruhu otázek, které musí nástupce před udělením souhlasu zvážít a posoudit.

Další výjimka částečně navazuje na výjimku předchozí. V případě, že nástupce odmítne dát souhlas k zatížení popř. zcizení substitučního jmění a je potřebné toto jmění zatížit nebo zcizit vzhledem dodržení požadavků na péči řádného hospodáře, je možné ze strany soudu souhlas nástupce nahradit.³⁸ Navrhovatelem je přímo přední dědic. Oproti předchozí situaci je ovšem nutné prokázat, že zcizení či zatížení předmětného majetku je potřebné, a to právě vzhledem k dodržení požadavků na péči řádného hospodáře. Pojem „péče řádného hospodáře“ je upraven v § 51 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů, který ovšem tento pojem vykládá v souvislosti s požadavky na jednání členů orgánů obchodních společností a družstev. Pokud bychom se podívali do občanského zákoníku, o péči řádného hospodáře je pojednáváno v § 159 OZ, ve kterém je stanoveno, že pečlivě jedná ten, kdo jedná s nezbytnou loajalitou a potřebnými znalostmi a pečlivostí. Tato úprava se ale vztahuje především na jednání člena voleného orgánu právnické osoby, nicméně některé podstatné prvky lze vztáhnout i na jednání předního dědice se substitučním jměním. Za důvod krytý péčí řádného hospodáře je možné považovat např. nutnost provedení oprav substitučního jmění, získání finančních prostředků na provoz obchodní korporace apod. V případě, že soud rozhodne o zatížení či zcizení

³⁸ § 1522 odst. 2 OZ.

substitučního jmění za úplaty, musí zároveň rozhodnout, jak bude naloženo s výtěžkem. Při tomto rozhodování je soud povinen vzít v úvahu oprávněné zájmy nástupce.³⁹

Poslední situace není svou podstatou výjimkou ze zákazu zcizení a zatížení, spíše specifickým případem, kdy zůstavitel výslovně určí, že přednímu dědici přísluší právo volně nakládat se substitučním jměním. Je nutné výslovné uvedení, že přednímu dědici toto právo náleží, jinak se má za to, že je přední dědic jen v postavení poživatele. V tomto případě přední dědic není limitován, může se substitučním jměním volně nakládat, zcizovat jej i zatěžovat; to platí ovšem jen pro jednání inter vivos. Pro případ smrti se substitučním jměním přední dědic pořizovat nemůže, jelikož zde existuje již projevená vůle zůstavitele o zřízení svěřenského nástupnictví.⁴⁰ Na nástupce následně přejde ta část majetku, která zbude ze substitučního jmění k okamžiku smrti předního dědice nebo k jinému okamžiku (události), který je zůstavitelem pro tuto příležitost předvídan. Může tedy nastat situace, kdy na nástupce nepřejde žádný majetek, jelikož jej přední dědic sám spotřebuje či jinak s ním naloží.

Další právní úprava reflektuje situaci, kdy do substitučního jmění patří věc přinášející plody a užitky (§ 1523 OZ) a poskytuje větší ochranu nástupci a jeho zájmu na zachování substitučního jmění pokud možno v co nejméně změněné podobě. Nástupce se může u soudu domáhat toho, aby soud určil způsob a rozsah hospodaření s věcí přinášející plody a užitky či požívání takové věci po dobu, co bude tuto věc mít ve vlastnictví přední dědic. Smyslem je zabránit absolutnímu znehodnocení věci ze strany předního dědice.

Poslední část práv a povinností mezi předním dědicem a nástupcem opět spadá do skupiny práv, která posilují postavení a právní jistotu nástupce. Jedná se o právo nástupce požadovat sepsání inventáře dle § 1520 OZ.

V případě žádosti nástupce je přední dědic povinen sestavit v písemné formě inventář všeho, co nabyl jako dědictví. Tento inventář kromě požadavku písemné formy musí být předním dědicem vyhotoven bez zbytečného odkladu od žádosti nástupce a je nezbytné, aby jeho vyhotovení byl přítomen sám nástupce. Do inventáře přední dědic zahrne všechno, co nabyl jako dědictví, přičemž uvede den sestavení inventáře a takto sepsaný inventář je přední dědic povinen vydat nástupci.⁴¹ Zde se dostáváme k otázce, zda je nástupce oprávněn požadovat sestavení inventáře v případě, kdy mu má z dědictví zůstavitele případnou pouze

³⁹ § 1522 odst. 2 věta druhá OZ.

⁴⁰ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník...*, s. 110.

⁴¹ § 1520 odst. 1 OZ.

jedna konkrétní věc, event. soubor věcí dosahující nízkého počtu (jedná se o situaci, kdy je svěřenské nástupnictví zřízeno při odkazu). Pokud se podíváme na smysl a účel tohoto ustanovení, zjistíme, že posiluje právní postavení nástupce v situacích, kdy má na něj po předním dědici přejít majetek zůstavitele nevymezený konkrétními věcmi, tzn. má na něj přejít majetek jako celek, event. jeho poměrná část.⁴² Nástupce je takto chráněn pro situace, kdy požívání dědictví předním dědicem může trvat i několik let či desetiletí. Nicméně v případě, že nástupci má dle vůle zůstavitele případnou konkrétní věc, popř. i více věcí určených dostatečně určitě, mám za to, že nástupce právo na vytvoření inventáře nemá. Vycházím především z dikce zákona, který hovoří o právu nástupce na sestavení inventáře, který bude obsahovat soupis všeho, co přední dědic děděním nabyt. Je zřejmé již z textu zákona a užitých slov, že toto ustanovení dopadá na situace, kdy právě není vymezena konkrétní věc popř. soubor konkrétních věcí, které mají nástupci připadnout. Nástupce je v postavení, kdy ví, kdo je předním dědicem, nicméně neví, co přesně všechno na předního dědice přešlo a následně má přejít také na nástupce. Proto je v jeho zájmu sestavení inventáře, aby bylo zřejmé, jaké věci jsou součástí substitučního jmění. Naopak žádost nástupce o sestavení inventáře v případě, kdy je z vůle zůstavitele jasné a dostatečně určité, co má na něj přejít z předního dědice, je možné považovat za zjevné zneužití práva, jelikož nástupce není na pochybách, jaký konkrétní majetek má na něj přejít. Navíc dle § 1520 odst. 3 OZ „*náklady na sestavení inventáře jdou k tíži dědictví*“, tudíž by tak došlo k nesmyslnému a neúčelnému zatížení předního dědice jak po stránce časové (čas na vytvoření inventáře za přítomnosti nástupce), tak i po stránce finanční, kdy by se dědictví bezúčelně snížilo o náklady na pořízení inventáře. V neposlední řadě je nutno zdůraznit, že nástupce má právo požadovat sepsání inventáře ve formě veřejné listiny, popř. právo požadovat, aby podpis předního dědice na inventáři byl úředně ověřen. I tyto náklady by tedy naprosto neúčelně a bezdůvodně zatěžovaly předního dědice v případě, ve kterém by nástupce požadoval sestavení inventáře v situaci, kdy vůle zůstavitele je natolik určitá, že lze bez problémů či jakýchkoliv nejasností určit, který majetek (která konkrétní věc) má na nástupce přejít.

Kromě práva na sestavení inventáře je nástupce chráněn i dalším ustanovením občanského zákoníku, které posiluje jeho postavení v případě, že přední dědic nakládá se substitučním jměním v rozporu se zákonnými požadavky a tím dochází k omezení práv nástupce.

⁴² *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

4.7. Ochrana nástupce před jednáním předního dědice poškozujícím práva nástupce

Ochrana zakotvená v § 1524 OZ reflektuje situaci, kdy přední dědic nakládá „s věcí, kterou nabyt z dědictví, způsobem mařícím nebo omezujícím práva svěřenského nástupce.“ Za způsob mařící či omezující práva nástupce je možné považovat zcizení či zatížení věci spadající do svěřenského nástupnictví (v případě, že je přední dědic v postavení poživatele a pro zatížení a zcizení pro něj platí zákonná omezení rozebraná i výše, např. nutnost získání souhlasu nástupce), dále také její znehodnocení (v případě věci, která přináší plody a užitky a na návrh nástupce bylo soudem rozhodnuto o způsobu a rozsahu užívání takové věci předním dědicem) či úmyslné zničení nebo jiné nakládání za účelem poškození práv nástupce.

Zákon v příslušném ustanovení rozebírá dvě situace, které mohou nastat, pokud přední dědic nakládá se substitučním jměním v rozporu se svým oprávněním.

První situace dopadá na věc zapsanou ve veřejném seznamu. Dle § 1524 odst. 1 věta první OZ v případě, že se věc a její vlastník „zapisuje do veřejného seznamu, zapíše se do veřejného seznamu i svěřenské nástupnictví.“ Pokud toto ustanovení vztáhneme na nejčastěji používaný veřejný seznam, katastr nemovitostí, dozvíme se v § 23 odst. 2 písm. d) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, že svěřenské nástupnictví se k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí zapisuje formou poznámky. Tato poznámka musí obsahovat především údaj, že daná nemovitost je stížená svěřenským nástupnictvím, údaj, kdo je osobou nástupce a také údaj o rozsahu svěřenského nástupnictví, a to ve smyslu, jaké je postavení předního dědice, zda je jen poživitelem, či je oprávněn s touto nemovitostí nakládat bez omezení (s výjimkou omezení nakládání pro případ smrti, viz výše).⁴³

Pokud by přední dědic s takovou věcí naložil způsobem mařícím nebo omezujícím práva nástupce, je toto jednání předního dědice vůči nástupci neúčinné. Neúčinnost nastává jen ve vztahu k nástupci, vůči jiným osobám je jednání předního dědice účinné. Výhodou této právní úpravy je vznik právní neúčinnosti jednání předního dědice ze zákona, nástupce tak není nucen domáhat se vyslovení neúčinnosti tohoto jednání u orgánu veřejné moci, jelikož účinky nastávají ex lege. Nutné je zdůraznit, že zde musí chybět souhlas nástupce s jednáním

⁴³ K tomuto více viz vyhláška č. 357/2013, o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, především § 20 této vyhlášky.

předního dědice, aby následky v podobě relativní neúčinnosti vůči nástupci nastaly. To se vztahuje i na souhlas daný soudem, který nahrazuje souhlas nástupce.

Druhá situace vymezuje postavení nástupce v případě, že věc či svěřenské nástupnictví se do veřejného seznamu nezapíše (§ 1524 odst. 2 OZ) a přední dědic s věcí, kterou nabyt z dědictví po zůstaviteli, naloží způsobem mařícím či omezujícím práva nástupce opět bez jeho souhlasu, event. souhlasu soudu, jež souhlas nástupce nahrazuje. S tímto jednáním vzniká nástupci právo domáhat se u soudu určení neúčinnosti takového jednání předního dědice vůči nástupci. Oproti předchozí situaci tedy zde nedochází k následkům neúčinnosti přímo ze zákona, nicméně nástupce je oprávněn se dovolávat svých práv před soudem v občanském soudním řízení pomocí odpůrčí žaloby. Tuto žalobu je nezbytné podat proti tomu, kdo s předním dědicem právně jednal, nebo proti tomu, kdo z právního jednání předního dědice přímo nabyt prospěch.⁴⁴ Pokud by tak nástupce neučinil, jednání předního dědice, přestože poškozuje práva nástupce, je vůči nástupci účinné.

4.8. Postih substitučního jmění v exekučním řízení

Substituční jmění není vyloučeno z postihu dluhů, a to jak dluhů zůstavitele či předního dědice, tak i nástupce.

Možností postihu substitučního jmění se zabývá zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“), a to konkrétně v § 322 odst. 5 OSŘ. Toto ustanovení zakotvuje základní premisu, podle které jsou z výkonu rozhodnutí „vyloučeny věci, které povinný nabyt jako substituční jmění.“ Povinným může být dle tohoto ustanovení jak přední dědic, tak i nástupce, pokud zůstavitel určil, že tento nástupce není konečným dědicem. Z této premisy ovšem existují výjimky.

První výjimku tvoří situace, kdy je povinným přímo sám zůstavitel. Pro zůstavitelovy dluhy lze totiž postihnout substituční jmění bez ohledu na to, zda je ve vlastnictví předního dědice či nástupce. Obdobná situace platí pro dluhy, které souvisejí se správou substitučního jmění. V tomto případě ovšem OSŘ obsahuje modifikaci, dle které je možné postihnout pouze dluhy, které vznikly v souvislosti s nutnou správou substitučního jmění. Pojem nutné správy zákon dále nerozvádí, je nicméně možné dovodit, že nutná správa zahrnuje takové jednání, které je nezbytné pro zachování a udržení věci. A contrario tedy nelze postihnout ty dluhy,

⁴⁴ § 594 OZ.

kteřé vzniknou přednímu dědici v souvislosti se správou substitučního jmění, která ovšem přesahuje rámec nutné správy. Zde je možné uspokojit oprávněného pouze z jiného majetku, který povinný (v tomto případě přední dědic) vlastní. Důvodem pro přijetí této modifikace je opět snaha respektovat vůli zůstavitele, dle které přední dědic nemá být dědicem konečným, nýbrž má substituční jmění přejít na další osobu. Tato modifikace se neužije v případě, že zůstavitel přednímu dědici dá plnou dispozici se substitučním jměním. Přední dědic v takovém případě není jen v postavení poživatele, nýbrž je vlastníkem s veškerými oprávněními (s výjimkou nakládání se substitučním jměním pro případ smrti), a je tak možné toto substituční jmění postihnout v celém rozsahu. Lze tedy postihnout veškeré dluhy, které přední dědic má vůči svým věřitelům bez ohledu na to, zda se tyto dluhy váží k substitučnímu jmění či nikoliv.

Naopak pokud je přední dědic v postavení poživatele, je zákonem (OSŘ) vyloučen postih substitučního jmění. Ovšem i z tohoto pravidla existuje výjimka. Přestože není možné postihnout samotné substituční jmění, je možné postihnout plody a užitky vzešlé ze substitučního jmění. Jak je uvedeno výše, přednímu dědici náleží všechny plody a užitky substitučního jmění za dobu, po kterou je substituční jmění v jeho vlastnictví, tyto plody a užitky jsou tedy vlastnictvím předního dědice bez jakéhokoliv omezení a je možné je v plném rozsahu postihnout v rámci exekučního řízení.

Specifickou situaci tvoří případy, kdy je přední dědic v postavení poživatele, nicméně nástupce (event. soud za zákonem stanovených podmínek) udělil přednímu dědici souhlas se zatížením (popř. zcizením) substitučního jmění. V takovém případě je možné postihnout i substituční jmění pro dluh vzniklý z právního jednání předního dědice, ke kterému mu byl udělen nástupcem, popř. soudem, souhlas. Pokud by nástupce udělil souhlas obecný, bez specifikace konkrétního právního jednání předního dědice, lze substituční jmění postihnout pro jakýkoliv dluh vzniklý v souvislosti s jeho zatížením či zcizením.

Kromě právní úpravy obsažené v OSŘ se postihem substitučního jmění zabývá také § 185 odst. 4 daňového řádu, který oslabuje vůli zůstavitele vyjádřenou v pořízení pro případ smrti, jelikož toto ustanovení umožňuje postih substitučního jmění v daňové exekuci bez ohledu na to, zda dlužník má právo se substitučním jměním volně nakládat či mu přísluší jen právo poživatele.

4.9. Závěr k institutu svěřenského nástupnictví dle OZ

Občanský zákoník účinný od 1.1.2014 dosáhl mnohých změn, které jsou patrné nejen v oblasti dědického práva, nicméně právě v této oblasti jsou změny nejvýraznější, jelikož oproti předchozí právní úpravě došlo ke značnému a rozsáhlému přebudování dědického práva. Hlavní zásadou se tak stává důraz na vůli zůstavitele. Svěřenské nástupnictví, které je jedním institutů, jež náš právní řád do účinnosti občanského zákoníku neznal, poskytuje zůstaviteli široké možnosti určení, jak má být s jeho majetkem naloženo pro případ smrti. Přestože zákonodárce se svěřenským nástupnictvím zabývá celkem podrobně ve čtrnácti ustanoveních občanského zákoníku, můžeme zde pozorovat určité nedostatky, které zákonem vyřešeny nejsou a mohou způsobovat interpretační problémy. Nicméně je nutné zdůraznit, že těchto nedostatků je poskrovnu a celkově tak převládá pozitivní vliv institutu svěřenského nástupnictví.

5. Svěřenské nástupnictví z pohledu inspiračních zdrojů

Tato práce je zaměřena nikoliv jen na objasnění podstaty, smyslu a fungování svěřenského nástupnictví dle OZ, nicméně se zabývá i otázkou, v jakém rozsahu byla jednotlivá ustanovení upravující svěřenské nástupnictví převzata z inspiračních zdrojů. Inspiračními zdroji byly dle důvodové zprávy k OZ⁴⁵ především Obecný zákoník občanský („OZO“), který byl recipován na našem území po vzniku Československé republiky⁴⁶, a německý občanský zákoník – RGBL. S. 195, Bürgerliche Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „BGB“). V rámci této kapitoly se budu blíže zabývat vytyčenými oblastmi úpravy v těchto zákonících a zhodnotím nejen, v jaké rozsahu došlo k převzetí textu či smyslu jednotlivých ustanovení, nýbrž také zda český zákonodárce mohl v inspiraci těmito zdroji zajít dále a převzít je ve větším rozsahu, či naopak zda nedošlo k převzetí těch ustanovení, která se jeví jako nevhodná pro české právní prostředí.

Pro zajištění přehlednosti komparace bude členění jednotlivých podkapitol vycházet z členění kapitoly o svěřenském nástupnictví v OZ s výjimkou kapitoly o možnosti postihu substitučního jmění v rámci exekučního řízení. Tato práce spočívá v komparaci svěřenského nástupnictví v OZ s inspiračními zdroji a současným zněním občanského zákoníku Republiky Rakousko, ovšem samotný postih substitučního jmění je vymezen nikoliv přímo v OZ (a potažmo v ostatních předpisech zvolených ke komparaci), nýbrž právě v předpisech procesních. Vzhledem k tomu, že práce není primárně zaměřena na procesní stránku, nýbrž na stránku hmotně-právní, dojde z tohoto důvodu k vyloučení podkapitoly u možnosti postihu substitučního jmění v exekučním řízení z komparační části.

⁴⁵ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

⁴⁶ DVOŘÁK, Jan, MALÝ, Karel. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 493.

5.1. Fideikomisární substituce v úpravě Obecného zákoníku občanského

Pro účely této práce byl ke komparaci zvolen císařský patent č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 69/1916 ř.z., jelikož se jedná o novelu, která jako poslední zasahovala do úpravy fideikomisární substituce před účinností zákona č. 141/1950, občanský zákoník, kterým došlo ke zrušení předmětného institutu. Úprava fideikomisární substituce je v OZO obsažena v § 608-617, tedy oproti OZ je úprava v OZ v menším rozsahu, a to jak co do počtu paragrafů (OZ – 12, OZO – 8), tak i co do objemu textu jednotlivých ustanovení, kdy ustanovení v OZ ve většině případů obsahují několik odstavců, která jsou tvořena více větami či dlouhými souvětími a z textu ustanovení vyplývá snaha zákonodárce postihnout všechny možné situace, které mohou při využití tohoto institutu nastat, naopak OZO užívá jednodstavcové paragrafy tvořené krátkými větami, kdy naopak podstatná část úpravy je dotvářena judikaturou soudů.

Na pohled první odlišnost, kterou je možné pozorovat v ustaveních OZO a OZ, se týká samotného názvosloví. OZO používá pro označení fideikomisární substituce i pro vulgární substituci pojem „náhradnictví“, pouze rozlišuje mezi náhradnictvím obecným (vulgární) a náhradnictvím svěřenským (fideikomisární). Od tohoto označení bylo při tvorbě OZ upuštěno, kdy OZ striktně odlišuje náhradnictví (určené pro obecnou substituci) od nástupnictví (určené právě pro svěřenské nástupnictví), a to za účelem zajištění přehlednosti textu zákona.⁴⁷ Toto upuštění od pojmů používaných OZO můžeme shledat za žádoucí a přínosné, kdy díky odlišnosti názvosloví užívaného v OZ je předcházeno možnému vzniku výkladových sporů.

Pro účely této podkapitoly bude používána terminologie OZO, pokud bude pojednáváno o ustanoveních fideikomisární substituce v OZO, naopak při srovnání s textem OZ bude tento text odlišován právě užíváním pojmosloví typického pro OZ.

Samotná definice svěřenského náhradnictví je obsažena v § 608 větě první OZO, dle kterého „*zůstavitel může svému dědici uložit za povinnost, aby dědictví, které přijal, přenechal po své smrti nebo v jiných určitých případech druhému ustanovenému dědici.*“ Tato zákonná definice je skoro totožná se zákonnou definicí svěřenského nástupnictví v OZ

⁴⁷ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...

(§ 1512 odst. 1 věta první OZ), stejně jako v OZO je v OZ rozlišován přechod substitučního jmění na nástupce smrtí předního dědice či vznikem události předvídané zůstavitelem.

Co se týká vztahu mezi svěřenským náhradnictvím a obecným náhradnictvím, i zde můžeme pozorovat skoro doslovné převzetí pravidel v OZO do OZ. První pravidlo stanovuje, že „*ve svěřenském náhradnictví je obsaženo mlčky náhradnictví obecné.*“⁴⁸ Toto ustanovení bylo obsahově zcela převzato do OZ, ve kterém je pojato v § 1512 odst. 1 věta druhá.⁴⁹

Kromě tohoto základního pravidla je další podstatné výkladové pravidlo uvedeno v § 614 OZO, dle kterého v případě sporu ohledně toho, zda institut zřízený zůstavitelem je obecné náhradnictví nebo náhradnictví svěřenské, platí, že jde o náhradnictví obecné, jelikož to omezuje dědicovu volnost nakládání s dědictvím v menší míře než náhradnictví svěřenské. Obdobu tohoto pravidla můžeme v OZ nalézt v § 1512 odst. 2.

Naopak OZ se neinspirovala druhou částí výkladového pravidla v § 614 OZO. Toto pravidlo dopadá na spory ohledně otázky, zda institut zřízený zůstavitelem je náhradnictví (ať už obecné či svěřenské) či naopak jiný institut. Zpravidla je nutné toto posoudit nikoliv jako náhradnictví, protože § 614 OZO vyžaduje v případě pochybností o povaze institutu zřízeném zůstavitelem výklad jeho vůle tak, aby dědic byl omezen v nakládání s dědictvím co nejméně. Vždy je ovšem nutné posuzovat konkrétní okolnosti případu a slova užitá zůstavitelem. Občanský zákoník v části upravující dědické právo klade velký důraz na respektování vůle zůstavitele, nicméně se bohužel nevypořádává s nastíněným problémem, pouze předkládá řešení v případě, že je zde spor mezi svěřenským nástupnictvím a obecným náhradnictvím. Naopak můžeme jako výhodu OZ vyzdvihnout fakt, že vždy dává do popředí vůli zůstavitele nad zájmy dědiců, což naopak v některých případech v OZO bývá prolomeno (viz § 614 OZO).

5.1.1. Vznik a forma svěřenského náhradnictví

Způsoby vzniku svěřenského náhradnictví zákon rozlišuje dva, a to zřízení výslovně nebo zřízení mlčky. První způsob spočívá ve zřízení s vysloveným označením jako svěřenské náhradnictví v posledním pořízení, za které je dle OZO považována závěť, dovětek a dle

⁴⁸ § 608 věta třetí OZO

⁴⁹ § 1512 odst. 1 věta první OZ: „*Povolání za svěřenského nástupce se považuje i za povolání za náhradníka.*“

§ 533 OZO také dědická smlouva, přestože je upravena nikoliv v části věnující se právu dědickému, nýbrž v Hlavě osmé OZO upravující smlouvy svatební.

Pro zřízení svěřenského náhradnictví výslovně je nutný projev vůle zůstavitele. Tento projev je možné učinit v závěti (nejčastější způsob zřizování svěřenského náhradnictví), tak i pomocí druhého posledního pořízení, a to dovětku, přestože (obdobně jako v OZ) se dovětek používá nikoliv pro ustanovení dědice, nýbrž pouze pro stanovení jiných opatření.⁵⁰ Zde tedy úprava v OZ sleduje úpravu obsaženou v OZO. Sporná otázka vyvstává v případě zřízení svěřenského náhradnictví v dědické smlouvě.

Zákonná definice dědické smlouvy říká, že *mezi manžely může být sjednána také dědická smlouva, kterou se budoucí pozůstalost, nebo její díl slibuje a slib přijímá.*⁵¹ Oproti úpravě v OZ je dle OZO pomocí dědické smlouvy možno povolat za dědice jen druhého manžela, nikoliv třetí osobu. Z tohoto by bylo možné dovodit, že dědickou smlouvou nelze svěřenské náhradnictví zřídit, jelikož zde zákonem není dána možnost povolat za dědice žádnou jinou osobu jak manžela zůstavitele. Nicméně proti tomuto závěru stojí judikatura i literatura⁵², která zřízení svěřenského náhradnictví v dědické smlouvě umožňuje.

Všechna výše uvedená poslední pořízení dovolují platně zřídit svěřenské náhradnictví, tedy právní úprava je OZ v tomto ohledu stejná jako v OZ.

Dále v úvahu přichází možnost zřízení svěřenského náhradnictví k odkazu. OZ tuto možnost dovoluje, přičemž pokud se podíváme do § 652 OZO, zjistíme, že právní úprava je zde totožná, tzn. že i OZO umožňuje zřízení svěřenského náhradnictví při odkazu. Došlo tedy k převzetí (skoro doslovnému) textu OZO do § 1601 OZ. Toto platí i pro zřízení svěřenského náhradnictví v darovací smlouvě na případ smrti, která se dle § 956 OZO považuje za odkaz.

O zřízení svěřenského náhradnictví mlčky se jedná v situaci, kdy *„zůstavitel zakáže dědici, aby nečinil posledního pořízení o tom, co mu zůstává.“*⁵³ Oproti úpravě v OZ je zde upravena pouze jediná situace, kdy dochází ke zřízení svěřenského náhradnictví mlčky s tím, že zákon výslovně uvádí, že přední dědic je povinen v takovém případě uchovat to, co mu bylo zůstaveno, pro své zákonné dědice, tedy je zde výslovně uvedeno, kdo se stává svěřenským náhradníkem, což se jeví jako žádoucí pro zamezení případných sporů. Je ovšem

⁵⁰ § 553 OZO.

⁵¹ § 1249 OZO.

⁵² Např. rozhodnutí č. 8902 ve Sbírce Vážný, roč. 1929, či KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. Díl 5, Právo dědické.* Praha: Všeherd, 1933, s. 52.

⁵³ § 610 OZO.

nezbytné, aby zůstavitel výslovně vyloučil možnost posledního pořízení předního dědice, pouhý zákaz zcizení a zatížení nezakládá svěřenské náhradnictví.⁵⁴

Dalším způsobem zřízení svěřenského náhradnictví mlčky (výslovně neuvedeným v OZO, nicméně který se dovozuje z § 708 OZO) je stanovení výminky, dle které má substituční jmění příslušet přednímu dědici po dobu určitou. Pro posouzení, kdo má nastoupit na místo svěřenského náhradníka po uplynutí této doby, je nutné aplikovat výkladové pravidlo obsažené v § 610 OZO a za svěřenské náhradníky jsou povoláni zákonní dědicové předního dědice.⁵⁵ Převzetí tohoto pravidla do OZ se jeví jako žádoucí, jelikož zamezuje vzniku sporu o to, kdo je osobou svěřenského náhradníka, pokud zůstavitel tuto osobu přímo neurčí, nicméně k zakotvení tohoto ustanovení do OZ bohužel nedošlo.

Kromě těchto dvou způsobů zřízení svěřenského náhradnictví mlčky se také za zřízení mlčky považovala situace, kdy zůstavitel určil dědice dědici (v OZ již výslovně zakotveno).

Specifickou úpravou v § 609 OZO pamatuje zákonodárce na případ, při kterém rodiče určí svěřenského náhradníka svému dítěti, které není způsobilé pořizovat, kdy v souvislosti s § 774 OZO musejí při zřízení svěřenského náhradnictví pamatovat na zákaz omezení povinného dílu. Pokud ovšem omezí i povinný díl, k tomuto omezení se do doby nabytí pořizovací způsobilosti nepřihlíží (obdobnou úpravu nalezneme v § 1517 OZ). Opačně by tomu bylo v případě, kdy by zůstavitel svěřil přednímu dědici plnou dispozici se substitučním jměním bez omezení (k tomu viz níže).⁵⁶

Forma zřízení svěřenského náhradnictví se odvíjí od forem posledních pořízení. Dle § 577 OZO lze pořizovat ústně nebo písemně, před soudem nebo mimosoudně. Právní úprava je v porovnání této oblasti s OZ víceméně shodná.

5.1.2. Způsobilost svěřenského náhradníka, počet svěřenských náhradníků

Způsobilost, event. nezpůsobilost svěřenského náhradníka se řídí obecnými ustanoveními o způsobilosti (či nezpůsobilosti) dědice (§ 538-544), kdy OZO navíc (oproti OZ) ještě výslovně upravuje dobu, ve které se způsobilost dědice posuzuje (dle § 545 OZO je touto dobou ve většině případů smrt zůstavitele, ovšem v případě svěřenského náhradníka je

⁵⁴ Rozhodnutí uveřejněné v: Rozhodnutí č. 3630 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, Dodatek k svazku 7, r.rozh. 1868.

⁵⁵ Tento závěr podkládá také § 726 OZO, dle kterého „*nechce-li nebo nemůže-li pozůstalost přijmouti ani dědic ani náhradník, napadne dědické právo zákonným dědicům.*“

⁵⁶ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, s. 51-52.

to okamžik podání dědické přihlášky⁵⁷). Zde tedy můžeme najít shodu mezi úpravou v OZO a úpravou v OZ. Oproti úpravě v OZ je úprava způsobilosti, resp. nezpůsobilosti dědice zakotvena v OZO širěji, kdy jsou upraveny kromě důvodů, které zná i OZ, důvody speciální (ovšem pro současnou dobu často nepoužitelné), a to např. ztráta způsobilosti být dědicem v případě, že je osoba usvědčena z cizoložství.⁵⁸

Kromě fyzické osoby mohla být dědicem (a tudíž i svěřenským náhradníkem) dle OZO také právnická osoba, nicméně oproti úpravě v OZ (která znění § 1478 OZ převzala z italské právní úpravy⁵⁹), zde tato možnost není výslovně zakotvena a upravena podobně jako v § 1478 OZ.

Inspiraci právní úpravou OZO můžeme nalézt i v případě rozlišování svěřenských náhradníků na současníky zůstavitele a ty, kteří v době zřízení závěti zůstavitele neexistují. Dle § 611 OZ není zůstavitel omezen v počtu svěřenským náhradníků v případě, že volí tyto náhradníky z okruhu svých současníků, přičemž je lhostejno, zda jsou svěřenští náhradníci vůči sobě navzájem současníky.⁶⁰ Toto ustanovení bylo obsahově z velké části převzato do § 1514 OZ, který se zabývá právě svěřenskými nástupci vybranými zůstavitelem z řad jeho současníků (výjimku tvoří okamžik rozhodný pro posouzení, zda se jedná o současníka či nikoliv – okamžik pořízení závěti, resp. jiného posledního pořízení).

V případě, že zůstavitel volil svěřenské náhradníky z okruhu nikoliv svých současníků, rozlišuje OZO dvě základní situace, které ovlivňují trvání svěřenského náhradnictví. V prvním případě reaguje zákonodárce na situaci, kdy substituční jmění tvoří peněžité částky a movité věci. Zde je možné, aby zůstavitel platně zřídil svěřenské náhradnictví až do druhého stupně, tedy přednímu dědici je zůstavitel oprávněn určit svěřenského náhradníka, který ještě neexistuje, a tomuto svěřenskému náhradníkovi také platně určit svěřenského náhradníka z okruhu osob, které ještě neexistují. Oproti tomu v případě druhém, kdy je substitučním jměním nemovitý statek, je možné platně určit svěřenského náhradníka z okruhu osob, které neexistují v době posledního pořízení zůstavitele, pouze do prvního stupně, tedy zůstavitel určí přednímu dědici svěřenského

⁵⁷ Výjimku tvoří dle § 703 OZO situace, kdy v případě, že zůstavitel zřídí svěřenské náhradnictví za využití odkládací výminky, je okamžik rozhodný pro posouzení dědické způsobilosti okamžik splnění této výminky.

⁵⁸ § 543 OZO.

⁵⁹ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

⁶⁰ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Stanislav. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3 (§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 185.

náhradníka z řad osob, které ještě neexistují, a okamžikem nabytí substitučního jmění tímto náhradníkem svěřenské náhradnictví zaniká. Toto omezení bylo zavedeno za účelem, aby se ze svěřenského náhradnictví nestalo svěřenství rodinné.⁶¹

Pro oba případy platí ohledně počítání stupňů svěřenských náhradníků zásada, že stupněm se rozumí nabytí držby dědictví, tedy přijetí dědictví (u odkazů se do „stupňů“ nezapočítává obtížený odkazem, ale až první obmyslený). Pokud zůstavitel volí svěřenské náhradníky z řad jak svých současníků, tak osob, které ještě neexistují, pro určení počtu stupňů se nezapočítávají svěřenští náhradníci, kteří jsou zůstavitelovými současníky.⁶² Samozřejmě zůstavitel může zvolit přednímu dědici několik svěřenských náhradníků vedle sebe, či v pořadí nástupu za sebou.

V porovnání s úpravou v OZ zde můžeme naleznout značné shody, výjimku tvoří rozlišování substitučního jmění na dvě skupiny a v návaznosti na to rozlišení počítání stupňů svěřenských náhradníků z řad nikoliv současníků zůstavitele, které zůstavitel může platně ustanovit svěřenskými náhradníky, ovšem nepřevzetí této právní úpravy se vzhledem k podmínkám našeho právního řádu jeví jako žádoucí.

5.1.3. Zánik svěřenského náhradnictví

Zánik svěřenského náhradnictví je v OZO upraven v § 615-617. První zásadní odlišností oproti úpravě v OZ je neexistence maximální časové hranice, po kterou může svěřenské náhradnictví trvat, jako je tomu u hranice sta let uvedené v § 1515 odst. 2 OZ.

Jedním z důvodů zániku svěřenského náhradnictví je situace, kdy již není žádný ze svěřenských náhradníků (tzn. žádný ze svěřenských náhradníků se nedožil okamžiku přechodu substitučního jmění nebo byl nezpůsobilý dědit) nebo nenastane situace, která je zůstavitelem předvídána pro přechod substitučního jmění. Dotud je znění § 615 OZO převzato do § 1516 OZ. Nicméně do OZ nebylo převzato ustanovení druhé věty § 615 OZO, dle kterého pokud zůstavitel neprojeví jinak, přechází právo svěřenského náhradníka na jeho dědice (nutno zde zdůraznit, že zůstavitel může projevit opačnou vůli). V tomto případě svěřenské náhradnictví zaniká, pokud ani jedna z takto určených osob není způsobilá být dědicem k okamžiku přechodu.

⁶¹ SVOBODA, Emil. *Dědické právo...*, s. 51.

⁶² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Stanislav. *Komentář...*, s. 185.

Dalším výslovně uvedeným způsobem zániku je případ vymezený v § 616 OZO, kdy zůstavitel určí svěřenského náhradníka nepřičetné osobě (která je zcela zbavena svéprávnosti), a tato osoba v době svého vlastního pořízení pro případ smrti je zcela přičetná, popř. je jí povolena volná správa jmění. Při prokázání přičetnosti v době pořízení pro případ smrti svěřenské náhradnictví zaniká. Pokud dojde ke zrušení rozhodnutí o zbavení svéprávnosti a následně opět k rozhodnutí o zbavení svéprávnosti, svěřenské náhradnictví se již neobnovuje (platí i pro případ, že v mezidobí tato osoba neučinila poslední pořízení).⁶³ Obsah tohoto ustanovení byl převzat do § 1519 OZ, ovšem s tím rozdílem, že oproti OZO občanský zákoník zakotvuje možnost zůstavitele projevit vůli, že i při nabytí pořizovací způsobilosti svěřenské nástupnictví trvá.

Obdobně došlo k částečnému převzetí obsahu § 617 OZO, dle kterého zaniká svěřenské náhradnictví, které zřídil zůstavitel svému dítěti v době, kdy samo nemělo potomky, pokud toto dítě zanechá potomky způsobilé dědit. Zde můžeme shledat obdobu tohoto ustanovení v § 1518 OZ, opět s rozdílem, že zůstavitel může určit, že svěřenské nástupnictví trvá i pokud dítě zanechá potomky způsobilé dědit. Pokud je nařízeno svěřenské náhradnictví ve prospěch více dětí zůstavitele, toto svěřenské náhradnictví zaniká okamžikem, kdy alespoň jeden ze sourozenců zanechá potomka způsobilého dědit.⁶⁴

K zániku svěřenského náhradnictví také dojde v případě nabytí substitučního jmění prvním svěřenským náhradníkem, který není současně zůstavitelem u nemovitých statků, v případě movitých věcí a peněžitých částek okamžikem nabytí takového substitučního jmění druhým svěřenským náhradníkem, který není současně zůstavitelem (viz výše).

Zákon ovšem neuvádí výčet způsobů zániku svěřenského náhradnictví úplně, např. (totožně jako v OZ) zde chybí jako důvod zániku zánik samotného substitučního jmění.

5.1.4. Obsah svěřenského náhradnictví a ochrana svěřenského náhradníka

Obdobně jako i u výše uvedených rozebíraných okruhů, i zde můžeme pozorovat silnou inspiraci OZ právní úpravou v OZO. Základní pravidlo, které je totožně převzato i do OZ, vymezuje postavení předního dědice vůči substitučnímu jmění, tedy postavení poživatele (§ 613 OZO), jelikož je jeho povinností zanechat substituční jmění pro svěřenského

⁶³ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, s. 53.

⁶⁴ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Stanislav. *Komentář...*, s. 197.

náhradníka. S touto povinností se pojí také povinnost správy substitučního jmění, kdy je přední dědic povinen substituční jmění udržovat jako dobrý hospodář (§ 513 OZO). V případě, že substituční jmění podlehl zkáze či poškození a přednímu dědici vzniklo právo na náhradu, uplatnila se zde zásada „pretium succedit in locum rei“⁶⁵, tedy poskytnutá náhrada se stala součástí substitučního jmění. Z postavení poživitele přednímu dědici vyplývá zákaz zcizení či zatížení, ovšem pokud zůstavitel přednímu dědici uložil jen zákaz zcizení a zatížení pozůstalosti bez současného vyloučení možnosti pořídit pro případ smrti o pozůstalosti, nejedná se o zřízení svěřenského náhradnictví.⁶⁶ kdy stejně jako v OZ i zde jsou výjimky. Tyto výjimky ovšem nejsou výslovně uvedeny v zákoně, jsou dovozeny výkladem a judikaturou soudů.

První výjimka, která je úplně totožná s výjimkou obsaženou v OZ, spočívá v situaci, kdy zůstavitel svěří přednímu dědici plné právo dispozice se substitučním jměním, tudíž přední dědic může zcizovat a zatěžovat substituční jmění bez omezení. Opět na svěřenského náhradníka přejde ta část substitučního jmění, která zbude k okamžiku přechodu.

Druhá výjimka je obdobná výjimce v OZ, a to je možnost zatížení či zcizení se souhlasem svěřenského náhradníka a se souhlasem soudu⁶⁷.

Obdobně není v OZO výslovně upravena možnost zcizení/zatížení substitučního jmění pro úhradu dluhů, nicméně i toto bylo dovozeno a potvrzeno judikaturou soudů,⁶⁸ ovšem i zde je nutný souhlas soudu (oproti úpravě v § 1521 věta druhá OZ).

V případě těchto výjimek můžeme pozorovat, že zákonodárce při sestavování právní úpravy svěřenského nástupnictví reflektoval nedostatky úpravy v OZO, kdy výslovně zakotvil tyto výjimky, aby tak předešel pochybnostem při výkladu a nutnosti upravit tyto otázky následně pomocí novelizace OZ nebo judikatury.

OZO se oproti úpravě v OZ neupravuje právo svěřenského náhradníka domáhat se u soudu stanovení rozsahu a způsobu hospodaření s věcí, jež je součástí substitučního jmění, a je plodonosná. Nicméně vzhledem k právní úpravě poživacího práva (§ 509 OZO), z jehož podstaty vyplývá poživateli povinnost šetřit podstatu cizí věci, je možné toto právo dovést.

⁶⁵ MIKEŠ, Jiří. O fideikomisární substituci (Výklad problematiky). *Ad Notam*, 2005, č. 3, s. 92.

⁶⁶ ROUČEK, František. *Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. 2. vydání. Praha: Československý kompas, 1932, s. 473.

⁶⁷ Viz např. rozhodnutí č. 16.093 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, Svazek 34 r. rozh. 1897.

⁶⁸ Viz např. rozhodnutí č. 3934 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger Neue Folge, Svazek 44 r. rozh. 1907.

Naopak OZO žádným způsobem neupravuje právo svěřenského náhradníka na sestavení inventáře. Zde tedy zákonodárce při tvorbě právní úpravy v OZ nevycházel z OZO, jelikož tato otázka zde není vůbec reflektována.

Lze tedy shrnout, že zde můžeme pozorovat velmi silnou inspiraci občanského zákoníku právní úpravou OZO, nicméně zdůrazňuji fakt, že část právní úpravy byla převzata nikoliv přímo z textu zákona (OZO), nýbrž z judikatury, která vyplňovala mezery právem neupravené.

V otázce ochrany svěřenského náhradníka zde jisté podobnosti s úpravou v OZ shledat můžeme. Přední dědic nemůže v rozporu s vůlí zůstavitele a potažmo také vůlí svěřenského náhradníka substituční jmění zcizovat či zatěžovat (v případě movitých věcí), kdy takové jednání, které poškozují svěřenského náhradníka, je vůči tomuto neúčinné. Zcizování a zatěžování nemovitostí předním dědicem bez oprávnění je také stíženo neúčinností vůči svěřenskému náhradníkovi, nicméně oproti úpravě v OZ jsou s tímto spojovány ještě další účinky. Především judikaturou je výslovně uváděno, že přední dědic je oprávněn zcizovat/zatěžovat nemovitosti, nicméně okamžikem přechodu substitučního jmění (jehož součástí je i zatížená nemovitost), toto zatížení zaniká.⁶⁹ Zde tedy je podstatný rozdíl oproti úpravě v OZ, jelikož s přechodem není spojen zánik zatížení substitučního jmění.

5.1.5. Závěr ke svěřenskému náhradnictví dle OZO

Z výše uvedených skutečností vyplývá silná míra inspirace právě právní úpravou v OZO. V souhrnu lze uvést, že převážná část ustanovení, která upravují svěřenské náhradnictví v OZO, byla nějakým způsobem začleněna do textu OZ, ať už doslova, či s úpravami. Naopak je ale možné také naleznout ustanovení, která přejata nebyla, přestože jejich převzetí by zabránilo vzniku pochybností při výkladu (např. otázka, kdo je svěřenským náhradníkem v případě, že zůstavitel určí, že přední dědic má požívat substituční jmění jen po určitou dobu – viz § 610 OZO). V souvislosti s tímto je nutné uvést, že zákonodárce se při tvorbě právní úpravy svěřenského nástupnictví v OZ inspiroval kromě samotného textu OZO také judikaturou přijatou za účinnosti OZO. Z tohoto faktu lze také dovodit i částečnou použitelnost judikatury pro účely výkladu ustanovení OZ.

⁶⁹ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Stanislav. *Komentář...*, s. 187.

5.2. Fideikomisární substituce dle BGB

Druhým právním předpisem, který je dle důvodové zprávy k OZ⁷⁰ inspiračním zdrojem pro ustanovení o svěřenském nástupnictví v OZ, je německý občanský zákoník - Bürgerliche Gesetzbuch. Jak vyplývá z důvodové zprávy k OZ a také z předchozí kapitoly, hlavní inspiraci OZ můžeme shledávat právě v OZO, nicméně německá právní úprava byla použita jako druhý, podpůrný pramen.

Již ze samotného prvního pohledu do BGB lze usuzovat, že právní úprava zde uvedená bude přesnější a pravděpodobně i kvalitnější, a to vzhledem k počtu ustanovení, která se fideikomisární substitucí zabývají. Konkrétně se jedná o § 2100 až 2146 BGB. Při srovnání s úpravou OZ, která upravuje svěřenské nástupnictví ve 12 ustanoveních, v BGB je tento institut zakotven v 46 ustanoveních, tedy ve více než trojnásobku. Rozsáhlost právní úpravy můžeme naléznout i u jiných institutů napříč BGB, nejedná se tedy o specialitu typickou jen pro fideikomisární substituci.

Opět aby byla zajištěna přehlednost textu při srovnání úpravy OZ a BGB, bude při pojednávání o předním dědici dle BGB používáno označení první dědic či přední dědic (z německého Vorerbe) a při pojednání o svěřenském nástupci bude užíváno označení následný dědic (z německého Nacherbe). Pro označení svěřenského nástupnictví bude v této podkapitole používán výraz fideikomisární substituce.

Definice fideikomisární substituce je obsažena hned v § 2100 BGB, dle kterého může zůstavitel ustanovit osobu, která se má stát dědicem po předním dědici. Opět je zde zdůrazněna vůle zůstavitele, který může v pořízení pro případ smrti přesněji specifikovat, co se má stát s jeho jměním právě pro tuto situaci. Oproti úpravě v OZ je zákonná definice fideikomisární substituce v BGB poněkud stručnější, pouze uvádí, že zůstavitel je oprávněn určit následného dědice přednímu dědici, naopak nezpracovává přímo vymezení okamžiku přechodu dědictví na následného dědice. Nicméně z dalších ustanovení, a to např. § 2103 či § 2106 BGB jsou dovozovány ty nejčastější okamžiky, se kterými je spojen přechod substitučního jmění na následného dědice, a to smrt předního dědice, určitý okamžik či událost předvídaná zůstavitelem.

⁷⁰ *Důvodová zpráva k z. č. 89/2012...*

Vztah mezi fideikomisární substitucí a substitucí vulgární je i v BGB celkem podrobně vymezen. V případě pochybností o tom, zda osoba byla jmenována jako následný dědic nebo náhradník platí, že je tato osoba náhradníkem. Obdobně jako § 1512 odst. 1 OZ je i v BGB výslovně zakotveno, že jmenování za následného dědice v sobě zahrnuje (v pochybnostech) také jmenování za náhradníka (§ 2102 BGB). Tedy OZ vychází v této oblasti nejen z OZO, nýbrž i z BGB, které obdobně staví do popředí náhradníka oproti následnému dědici. Naopak BGB se nevyrovnává s otázkou vzniku sporu ohledně toho, zda institut zřízený zůstavitelem je substitute (ať už vulgární či fideikomisární) či jiný institut, jako je tomu u OZO. V této oblasti tedy můžeme pozorovat určitou míru (negativní) inspirace občanského zákoníku v BGB.

5.2.1. Vznik a forma fideikomisární substitute

Fideikomisární substituci může zůstavitel zřídit výslovně nebo mlčky, tedy i BGB rozlišuje tyto dva základní způsoby, kdy kromě zřízení tohoto institutu v pořízeních pro případ smrti umožňuje BGB zřízení i jinými instituty, k tomu viz níže.

Výslovné zřízení fideikomisární substitute je nejčastější v závěti, je také možné v dědické smlouvě, která je upravena v § 2274 a násl. BGB. Dědickou smlouvu může zůstavitel uzavřít s kteroukoliv osobou, přičemž každá dědická smlouva musí obsahovat alespoň jedno smluvní pořízení, kterým je určen dědic, odkaz nebo příkaz.⁷¹ Samotný BGB výslovně nezmiňuje možnost zřídit pomocí dědické smlouvy fideikomisární substituci, nicméně opět je tak dovozováno z faktu, že dědickou smlouvu je možné uzavřít (oproti OZO) s jakoukoliv fyzickou osobou bez limitace.⁷²

Dalším způsobem zřízení fideikomisární substitute je zřízení u odkazu, kdy dle § 2191 BGB může zůstavitel určit, že předmět odkazu má v určitý čas či při určité události přejít z odkazovníka na třetí osobu. Tato třetí osoba se považuje za následného odkazovníka a příslušná ustanovení o fideikomisární substituci se na ni a poměr k odkazu a také odkazovníku použijí přiměřeně.

BGB podobně jako OZ (i OZO) dovozuje možnost zřízení fideikomisární substitute i díky darování pro případ smrti.⁷³ Tento specifický institut je upraven v § 2301 BGB, dle

⁷¹ ROMBACH, Claudie. Dědění v německém právu. *Ad Notam*, 2000, č. 5, s. 103.

⁷² LANGE, Heinrich, KUCHINKE, Kurt. *Erbrecht*. München: C. H. Beck, 2001, s. 339.

⁷³ GURSKY, Karl-Heinz. *Erbrecht*. München: C. F. Müller, 2010, s. 140.

kterého se darování pro případ smrti řídí ustanoveními dědického práva⁷⁴. Zde se tedy použijí přiměřeně i ustanovení o fideikomisární substituci.

Oproti OZ BGB nezná institut dovětku. Je samozřejmě možné zřídit fideikomisární substituci pomocí určení času apod., nicméně oproti občanskému zákoníku BGB nezahrnuje stanovení podmínky či příkazu pod jeden souhrnný pojem.

Druhým způsobem zřízení fideikomisární substituce je zřízení mlčky. Občanský zákoník se snaží postihnout zřízení mlčky v co největším rozsahu a obdobnou situaci můžeme pozorovat i v BGB. První způsob je zmíněn v § 2101 BGB, dle kterého pokud zůstavitel jmenuje za dědice osobu (ať už fyzickou či právnickou), která v době jeho smrti neexistuje (fyzická osoba ani v podobě nascitura), je toto jmenování považováno za jmenování následným dědicem, ovšem je nutné zdůraznit, že tak platí pouze v případě, že jsou zde pochybnosti o obsahu vůle zůstavitele. V opačném případě platí, že takové ustanovení je neplatné. Nicméně vzhledem k tomu, že je kladen důraz na respektování vůle zůstavitele a naplnění této vůle v co největším rozsahu, posuzuje se takové ustanovení zůstavitele spíše jako ustanovení následného dědice než ujednání neplatné.⁷⁵ Osoba předního dědice se určí dle § 2105 BGB.

V § 2105 BGB nalezneme řešení případů, kdy zůstavitel určí, že některý dědic má nabýt dědictví až po určitém čase či události po smrti zůstavitele, aniž by současně určil, kdo má být předním dědicem, nebo v souladu s § 2101 BGB zůstavitel jmenuje za dědice (rozumějme následného dědice) osobu, která neexistuje v okamžiku smrti zůstavitele (fyzická osoba nebyla ještě ani počata a právnická osoba nebyla ustavena).⁷⁶ Do postavení předních dědiců jsou poté povoláni zákonní dědicové zůstavitele. Navíc BGB umožňuje ustanovení dědice bez uvedení identity, tedy zůstavitel určí, že dědicem se má stát ta osoba (právnická i fyzická), která bude dle vůle zůstavitele určena na základě určité události, jež ovšem nastane až po smrti zůstavitele. Opět i pro tuto situaci platí, že předními dědici budou až do okamžiku přechodu substitučního jmění dědicové zůstavitele dle zákonné dědické posloupnosti.

Opačná situace je zakotvena v § 2104 BGB, dle kterého v případě, že zůstavitel určí, že dědic má být dědicem pouze do určitého okamžiku (události), považuje se toto za zřízení

⁷⁴ Výjimku tvoří situace, kdy je dar odevzdán obdarovanému již za života dárce. V tomto případě je nutné dle § 2301 odst. 2 BGB aplikovat ustanovení upravující darování *inter vivos*.

⁷⁵ GRUNSKY, Wolfgang. In KESSAL-WULF, Sibylle (ed). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 9, Erbrecht : §§ 1922-2385*. München : C.H. Beck, 2013, s. 1581.

⁷⁶ Jmenování těchto osob musí proběhnout v souladu s § 2101 BGB, tedy musí to být jmenování platné.

fideikomisární substitute, přičemž jestliže zůstavitel neurčí následného dědice sám, jsou považováni za následné dědice ty osoby, které by byly zákonnými dědici zůstavitele, pokud by zůstavitel zemřel v okamžik přechodu substitučního jmění (tedy v okamžik předvídaný zůstavitelem pro přechod substitučního jmění). Je ovšem nutné zdůraznit, že za zákonného dědice dle tohoto ustanovení se nepočítá státní pokladna jako dědic v případě odúmrti.

Ačkoliv tento inspirační zdroj občanského zákoníku upravuje dopodrobna výše popsané situace (obdobně také OZO), do občanského zákoníku převzat nebyl a nedostatek této úpravy se může projevit při výkladu.

Dalším ze základních způsobů zřízení fideikomisární substitute mlčky je nařízení zůstavitele dědici, že tento dědic má pozůstalost vydat v určitý čas nebo při určité události třetí osobě (§ 2103 BGB). Tato třetí osoba je následným dědicem a tímto ustanovením je zřízena fideikomisární substitute.

BGB se speciálně zabývá také úpravou okamžiku, se kterým je spojen přechod substitučního jmění na následného dědice. Tento okamžik může být určen časově, ať už dobou či konkrétním okamžikem, ale také se může vázat na určitou událost (narození, uzavření sňatku apod.). Pokud ovšem zůstavitel tuto událost nevymezí, pouze stanoví předního dědice a následného dědice, aniž by stanovil okamžik přechodu substitučního jmění, považuje se za tento okamžik smrt předního dědice⁷⁷. V občanském zákoníku není výslovně tato situace upravená, nicméně z textu § 1512 odst. 1 OZ („zůstavitel může nařídit, že dědictví má po smrti dědice...“) lze dovést, že pokud nebude zůstavitelem určena speciální událost, považuje se za tuto událost smrt předního dědice.

Jestliže zůstavitel jmenuje následného dědice svému potomku, kdy okamžikem přechodu substitučního jmění je smrt tohoto potomka, a tento potomek v době jmenování (tedy v době činění posledního pořízení) sám nemá potomky nebo zůstavitel netuší, že má potomky, pak je fideikomisární substitute platná jen pro ty případy, kdy potomek, kterému byl určen následný dědic, sám potomky nezanechá.⁷⁸ Toto ustanovení je podobné § 1518 OZ, který obdobně reflektuje ustanovení svěřenského nástupce dítěti či (potomku), jež samo potomky nemá.

⁷⁷ SARRES, Ernst. Auskunftspflichten bei Vor- und Nacherbschaft. *ZEV*, roč. 2004, s. 126.

⁷⁸ § 2107 BGB.

Zákonodárce pamatoval i na situace, kdy následný dědic zemře dříve, než nastane okamžik přechodu substitučního jmění, avšak současně až po smrti zůstavitele (§ 2108 odst. 2 BGB). Obdobně jako v OZO i zde přechází právo následného dědice na jeho dědice, jestliže zůstavitel neprojeví opačnou vůli. Toto ustanovení do OZ zakomponováno nebylo.

Fideikomisární substituci lze zřídit v písemné formě nebo ve formě notářského zápisu, naopak BGB neumožňuje zřídit platně poslední pořízení ústně. Přestože BGB zakotvuje možnost ve speciálních případech pořídit ústně, je vždy nutné toto pořízení ve formě záznamu následně sepsat, a to ještě za života zůstavitele, tedy de facto je ústní pořízení vyloučeno.

5.2.2. Způsobilost následného dědice a počet následných dědiců

Následným dědicem může být jak osoba fyzická, tak i právnická, a to i v případě, že taková osoba nebyla dosud ani počata či ustavena (u právnické osoby). Okamžikem narození nebo ustavení dochází k přechodu substitučního jmění na tuto osobu (§ 2106 odst. 2 BGB).

Způsobilost osoby být následným dědicem se oproti způsobilosti být předním dědicem posuzuje vždy k okamžiku přechodu substitučního jmění. Vychází se jak z § 2108 odst. 1 BGB, který odkazuje při posuzování dědické způsobilosti na obecnou právní úpravu obsaženou v § 1923 BGB, tak i z § 2142 BGB, který dává následnému dědici právo odmítnout dědictví až v okamžiku přechodu substitučního jmění, tedy k okamžiku, který zůstavitel předvídal.⁷⁹ Dikce OZ je v tomto ohledu stejná, vychází ze stejných principů jako je tomu u BGB.

Rozdíl můžeme pozorovat v počtu následných dědiců, které lze platně ustanovit. Tento rozdíl spočívá ovšem nikoliv přímo v počtu následných dědiců, nicméně v tom, že BGB se touto otázkou vůbec nezabývá. Přes podrobnou úpravu fideikomisární substituce zakotvenou v BGB není vůbec reflektována otázka počtu následných dědiců či jejich rozlišení na současníky zůstavitele a ty, kteří naopak současníky nejsou, jako je tomu u OZ. Inspiraci občanského zákoníku v BGB v tomhle ohledu nenajdeme žádnou. Nicméně toto neznamená, že zůstavitel nesmí jmenovat více jak jednoho následného dědice. Zůstavitel je oprávněn jmenovat následných dědiců několik, vedle sebe nebo i v řadě po sobě⁸⁰, a to bez nutnosti rozlišování na současníky zůstavitele a nikoliv, jedině omezení které zde je, je třicetiletá

⁷⁹ GRUNSKY, Wolfgang. In. KESSAL-WULF, Sibylle (ed). *Münchener Kommentar...*, s. 124.

⁸⁰ ROMBACH, Claudie. Dědění v německém právu. *Ad Notam*, 2000, č. 5, s. 104.

lhůta, po kterou může fideikomisární substituce trvat. Tedy vzhledem k délce této lhůty není podstatné, zda zůstavitel jmenuje následného dědice z okruhu osob již existujících či osob, které dosud neexistují.⁸¹

5.2.3. Zánik fideikomisární substituce

Zánik fideikomisární substituce obdobně jako určení počtu následných dědiců není v BGB skoro vůbec řešen. Jedinou zmínku nalezneme v § 2109 BGB, který upravuje neúčinnost fideikomisární substituce po uplynutí lhůty v délce 30 let od smrti zůstavitele. Občanský zákoník se v tomto směru inspiroval úpravou BGB co do zavedení lhůty pro maximální trvání svěřenského nástupnictví, nicméně zvolil lhůtu podstatně delší oproti té v BGB.

Třicetiletou lhůtu je možné prolomit v obou směrech, tedy může dojít k jejímu zkrácení, nebo naopak i k jejímu prodloužení. Ke zkrácení dochází v situaci, kdy okamžik přechodu substitučního jmění nastane dříve než konec třicetileté lhůty a současně dojde k vyčerpání všech následných dědiců určených zůstavitelem, tedy dědictví po zůstaviteli připadne následnému dědici a ten již nemá určeného dalšího následného dědice. Naopak k prodloužení lhůty dochází ve dvou případech předvídaných § 2109 BGB.

První případ dopadá na situaci, kdy přechod substitučního jmění je vázán na událost spjatou s předním dědicem nebo naopak následným dědicem a tato osoba žije v okamžik zůstavitelovi smrti. Může se jednat o případ, kdy zůstavitel určí, že na následného dědice má substituční jmění přejít okamžikem uzavření manželství, kdy tento následný dědic se sám dožije smrti zůstavitele, ovšem k uzavření manželství dojde až po uplynutí 33 let od smrti zůstavitele.

O druhý případ se jedná, jestliže je zůstavitelem stanoveno, že pokud se přednímu dědici nebo následnému dědici narodí bratr či sestra, tak tento bratr nebo sestra se stává následným dědicem dalším. Díky tomuto ustanovení může dojít k prodloužení účinnosti fideikomisární substituce na dobu života obou rodičů předního dědice nebo následného dědice (záleží na volbě zůstavitele, koho zvolí jako rozhodnou osobu). K neúčinnosti fideikomisární substituce dochází až smrtí druhého z rodičů, nepostačí úmrtí jednoho rodiče.⁸² Pro

⁸¹ GRUNSKY, Wolfgang. In KESSAL-WULF, Sibylle (ed). *Münchener Kommentar...*, s. 1581.

⁸² Tamtéž, s. 1592.

právníčkou osobu platí omezení lhůtou třiceti let bez jakýchkoliv možných výjimek k prodloužení. Občanský zákoník se nechal inspirovat BGB co do existence výjimek z maximální lhůty trvání svěřenského nástupnictví, ovšem výjimky zakotvil od BGB odlišně.

Vedle uplynutí třicetileté lhůty existují další důvody, které způsobují zánik fideikomisární substituce. Tyto důvody jsou totožné s důvody, které zná i OZ či OZO. Jsou jimi vyčerpání množiny následných dědiců (dle § 2142 BGB v případě, že následný dědic odmítne dědictví, toto zůstává ve vlastnictví předního dědice bez jakýchkoliv omezení, ledaže zůstavitel projevil odlišnou vůli), nenastání případu, pro které je fideikomisární substituce zřízena⁸³ či situace předvídaná v § 2107 BGB (situace, kdy je ustanoven následný dědic bezdětnému potomku zůstavitele, k tomu viz výše).

5.2.4. Obsah fideikomisární substituce a ochrana následného dědice

Rozsah vzájemných práv a povinností mezi následným dědicem a předním dědicem je značný. Jak je možno dovodit již z uvedeného rozsahu právní úpravy zabývající se fideikomisární substitucí, tato úprava čítá 46 paragrafů. Vzhledem k šířce právní úpravy budou pro účely této práce vyzdvihnuty především shodné či podobné oblasti úpravy a zdůrazněna ta ustanovení, která nebyla převzata do OZ, přestože by jejich převzetím došlo ke komplexnější a kvalitnější úpravě svěřenského nástupnictví.

Podstata vztahu mezi předním dědicem a následným dědicem je shodná jako je tomu v OZ. Opět přední dědic je právoplatným dědicem zůstavitele, nicméně je ve svých právech omezen ve prospěch následného dědice. Omezení vyplývají z § 2113-2115 BGB, ovšem tato omezení jsou odlišná od omezení uvedených v OZ. První omezení (§ 2112 BGB) spočívá v nakládání předního dědice s pozemky, právy k pozemkům, registrovanými loděmi či rozestavenými loděmi. Přední dědic je sice oprávněn nakládat s těmito věcmi, nicméně v okamžiku přechodu substitučního jmění jsou veškerá právní jednání uskutečněná předním dědicem neúčinná v tom rozsahu, v jakém by došlo k omezení či zmaření práva následného dědice. Stejně toto platí pro darování předmětu, jež je součástí substitučního jmění, ovšem s výjimkou darování, které svou podstatou je učiněno za účelem splnění morální povinnosti či daní z adost slušnosti. Pod tyto neurčité pojmy lze zařadit darování při zvláštních příležitostech, např. při úspěšném ukončení studia na vysoké škole, či darování předmětu, k němuž má obdarovaný silné citové pouto apod. V obecné rovině tyto pojmy vymezuje

⁸³ GURSKY, Karl-Heinz. *Erbrecht*. München: C. F. Müller, 2010, s. 143.

judikatura.⁸⁴ Občanský zákoník ovšem oproti BGB vychází z určení věcí dle zápisu do veřejného rejstříku, tedy zakotvuje obecný způsob určení těchto věcí, BGB je v tomhle ohledu specifičtější a vyjmenovává konkrétní druhy věcí.

Další omezení spočívá v možnosti předního dědice vypovědět zástavní právo, pozemkový dluh, pozemkový důchodový dluh či zástavní právo váznoucí na lodi, pokud k tomu získá souhlas následného dědice. Částečnou inspiraci můžeme tedy shledávat v povinnosti získat souhlas následného dědice pro určitá právní jednání.

Povinnost následného dědice souhlasit s jednáním předního dědice, které směřuje k úhradě dluhu váznoucího na dědictví, jehož úhrada je nutná pro řádnou správu dědictví, je zakotvena v § 2120 BGB. Obdobu tohoto ustanovení můžeme naleznout v § 1521 OZ, který se zabývá úhradou dluhů zůstavitele. Oproti BGB ovšem OZ zvolilo vhodnější koncepci, na základě které přední dědic může zcizit či zatížit dědictví za účelem úhrady zůstavitelových dluhů bez povinnosti získat souhlas svěřenského nástupce.

Nicméně stejně jako je tomu v OZ, i BGB zakotvuje možnost zůstavitele projevem vůle vyvázat předního dědice z omezení mu vyplývajících z jeho zákonného postavení (§ 2136 BGB) a na následného dědice následně přechází ta část substitučního jmění, která zbude k okamžiku jeho přechodu (§ 2138 BGB). Oproti OZ ovšem BGB dává možnost zůstaviteli vyvázat předního dědice jen z některých zákonných omezení a z jiných ne, přičemž platí, že pokud jsou zde pochybnosti o tom, zda zůstavitel projevem vůle vyvazuje předního dědice z omezení plynoucích z jeho postavení, platí, že přední dědic je vyvázán ze všech zákonných omezení. Toto ustanovení bylo inspirací pro § 1521 OZ, ovšem vzhledem k tomu, že OZ nerozlišuje různé druhy zákazů stanovené přednímu dědici zákonem, nebyla převzata ani možnost vyvázat předního dědice z některých zákazů a jiných ne. Shodná je tedy pouze koncepce základního vztahu předního dědice a následného dědice, která vychází z postavení předního dědice jako poživatele substitučního jmění.

Jedním z práv následného dědice vůči přednímu dědici převzatým přímo z BGB je právo požadovat vůči přednímu dědici sepsání soupisu dědictví dle § 2121 BGB.⁸⁵ Soupis musí obsahovat seznam věcí, které jsou součástí dědictví, dále den sepsání a podpis předního dědice (následný dědic může požadovat, aby byl podpis předního dědice úředně ověřen). Dále

⁸⁴ K tomu např. rozhodnutí Der Bundesgerichtshof ze dne 7.3.1984, sp.zn. IVa ZR 152/82.

⁸⁵ Judikatura dovodila, že toto právo může poddědic využít pouze jednou. Viz. rozhodnutí Der Bundesgerichtshof ze dne 9.11.1999, sp.zn. IV ZR 319/93.

může následný dědic požadovat, aby byl soupis vyhotoven za jeho přítomnosti a také sestavení soupisu notářem či jinou osobou k tomu příslušnou, přičemž náklady na sestavení soupisu jdou k tíži dědictví. Text tohoto ustanovení byl převzat do § 1520 OZ, kdy obsah je bezmála totožný s úpravou v BGB. Do OZ ovšem již nebylo převzato znění § 2122 BGB, které zakotvuje navíc právo předního dědice i následného dědice nechat na vlastní náklady posoudit stav věcí v substitučním jmění odborníky. Převzetí tohoto ustanovení do OZ by pomohlo zabránit případným sporům ohledně stavu věcí v dědictví při nabytí dědictví předním dědicem a následně při nabytí dědictví nástupcem a také při posouzení, zda přední dědic nakládal se substitučním jměním s péčí řádného hospodáře.

Inspiraci právní úpravy svěřenského nástupnictví v otázce nakládání s plody a užitky dle § 1523 OZ můžeme nalézt v § 2123 BGB, který umožňuje následnému dědici i přednímu dědici v případě, že je součástí dědictví les, důl či jiný nástroj pro těžbu materiálu, žádat, aby byl vypracován ekonomický plán ohledně využívání této věci a současně stanoveny podmínky jejího využívání. Oproti OZ ovšem BGB opět přísně konkretizuje věci, u kterých je možno žádat vypracování ekonomického plánu, tedy OZ je v tomto ohledu více přizpůsobena možným situacím, které mohou nastat, a vymezuje okruh věcí širěji na všechny věci přinášející plody a užitky. BGB oproti OZ dále speciálně upravuje také nakládání s finančními prostředky, které mají být dlouhodobě investovány pro zajištění řádné správy hospodáře. Přední dědic je oprávněn nakládat s těmito finančními prostředky dle pravidel pro nakládání se svěřenskými penězi.

Kromě těchto úprav BGB výslovně zakotvuje speciální úpravy pro nakládání s cennými papíry či nároky vůči státu, kdy ani jedna z těchto úprav nebyla reflektována ve svěřenském nástupnictví v OZ. Tuto absenci právní úpravy v OZ nelze považovat za její nedostatek, jelikož OZ oproti BGB přistupuje k úpravě práv a povinností svěřenského nástupce a předního dědice v obecnější rovině oproti úpravě v BGB. Dále také BGB u fideikomisární substituce výslovně upravuje náhradu nákladů vynaložených na zachování a hospodaření se substitučním jměním. Do OZ tato část úpravy nebyla převzata, a to vzhledem k výslovnému zakotvení postavení předního dědice jako poživatele a potažmo tedy aplikaci příslušných ustanovení na jeho nároky vůči svěřenskému nástupci dle příslušných částí OZ.

Ochrana následného dědice je v BGB zakotvena ve více ustanoveních oproti OZ. První případ je rozebrán již výše, a to neúčinnost právního jednání předního dědice v případech uvedených v § 2113 BGB. Obdobně jako v OZ i BGB zakotvuje neúčinnost

jednání předního dědice ze zákona, tedy následný dědic se v případě výše uvedených věcí není povinen neúčinnosti dovolávat před soudem.

Další ochranu můžeme nalézt v § 2128 BGB, dle kterého v případě, že chování předního dědice nebo jeho špatná finanční situace vyvolává podezření, že by mohlo dojít ke značnému poškození práv následného dědice, je následný dědic oprávněn požadovat po předním dědici poskytnutí jistoty. Oproti občanskému zákoníku BGB poskytuje následnému dědici kromě neúčinnosti jednání předního dědice, jež poškozuje následného dědice, také možnost ochrany práv následného dědice jiným způsobem, a to právě domáháním se složení jistoty.

BGB oproti OZ výslovně zakotvuje právo následného dědice domáhat se náhrady škody vůči přednímu dědici v situaci, kdy přední dědic disponuje se substitučním jměním v rozporu s § 2113 BGB či zmenší dědictví s úmyslem následného dědice poškodit.

V neposlední řadě je třeba také zmínit právo následného dědice žádat předního dědice o informace týkající se stavu dědictví v případě, že je zde důvod předpokládat, že přední dědic zásadním způsobem poškozuje svým chováním práva následného dědice.

Při komplexním posouzení lze dojít k závěru, že ochrana následného dědice zakotvená v BGB je mnohem rozsáhlejší a propracovanější než je tomu v občanském zákoníku, který se ochranou zabývá pouze v jednom ustanovení, kdy výslovně zakotvuje jako ochranu nástupce neúčinnost jednání předního dědice. Převzetí další úpravy, která poskytuje svěřenskému nástupci více práv vůči přednímu dědici v situaci, kdy tento poškozuje práva svěřenského nástupce, by byla vhodným prostředkem k zajištění řádného naplnění vůle zůstavitele.

5.2.5. Závěr k fideikomisární substituci dle BGB

Německý občanský zákoník oproti OZ mnohem důkladněji, propracovaněji a obsírněji upravuje fideikomisární substituci. Do OZ bylo převzato z BGB oproti OZO mnohem menší množství ustanovení, nicméně nejvýrazněji samozřejmě vyčnívají ta ustanovení, která BGB zakotvuje, přestože OZO se o nich vůbec nezmiňuje (např. právo následného dědice žádat sestavení soupisu dědictví). Co se týká shodných ustanovení s OZ, lze nalézt těchto ustanovení více, nicméně shoda je zde spíše obsahová než vyloženě doslovná. Většina těchto shodných ustanovení je obdobná i ustanovením v OZO, dotud tedy můžeme pozorovat shodnou podstatu fideikomisární substituce napříč více právními řády. Vzhledem

k rozsáhlosti úpravy fideikomisární substituce v BGB jsou do textu zákona zahrnuta řešení situací, kterými se OZ nezabývá buď vůbec, nebo jen okrajově. Zde je třeba vyzdvihnout velmi precizní úpravu osob, které jsou přednímu dědici či následnému dědici v případě, že zůstavitel zřídí fideikomisární substituci bez určení těchto osob.

6. Fideikomisární substituce dle ABGB

Posledním právním předpisem zvoleným ke komparaci je právě rakouský občanský zákoník Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch. Rakouský občanský zákoník byl zvolen ke komparaci, jelikož na našem území tento zákoník platil v první polovině 20. století a přestože byl v našem právním řádu nahrazen zákonem č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, na území Republiky Rakousko platí dodnes, přestože prošel podobně jako jiné zákony řadou novel. Účelem této kapitoly bude nastínit možný vývoj institutu svěrenského nástupnictví právě v porovnání s úpravou a vývojem tohoto institutu v ABGB.

6.1. Vývoj dědického práva v ABGB

Pokud se podíváme nejdříve na samotnou strukturu ABGB, zjistíme, že v oblasti členění se toho příliš od počátku 20. století nezměnilo. Dědické právo je v současném ABGB upraveno v § 531-824 ABGB, tedy rozsahově toto odpovídá OZO.

Rakouský občanský zákoník prošel mnohými novelami, nicméně v souhrnu se jen málokterá dotkla dědického práva. V rámci novelizaci došlo např. ke zrušení rodinného svěrenství, a to již roku 1938.⁸⁶ Další dílčí novely probíhaly spíše sporadicky a ne příliš rozsáhle, vždy docházelo spíše k drobným úpravám a dodatkům, jelikož úroveň právní úpravy byla velice vysoká již od počátku a tudíž nebylo potřeba tuto první úpravu příliš novelizovat. Za jednu z větších novel je možné považovat BGBl. I Nr. 58/2004, která se dotkla jak úpravy pořizovací nezpůsobilosti, tak také formy posledního pořízení, zákonné dědické posloupnosti a nepominutelných dědiců. Oblasti nejvíce novelizované se zabývají kromě výše uvedených také zákonnou posloupností a dědických nároků manžela zůstavitele. Dosud poslední novela, která zasáhla do právní úpravy dědického práva, proběhla roku 2009 (BGBl. Nr. 75/2009), na základě které došlo ke zrušení ustanovení upravujících odkaz věna (§ 669-671 ABGB). Tomuto stavu (tedy přílišné neměnnosti textu zákona) napomáhá i samotná oblast, která je zde rozebírána. Dědické právo totiž vykazuje celkově stabilitu právní úpravy oproti jiným oblastem občanského práva (a to nejen v rakouském právním řádu), které naopak jsou novelizovány mnohem častěji, a to za účelem přizpůsobení právní úpravy potřebám a požadavkům společnosti.

⁸⁶ Zde můžeme pozorovat stejnou tendenci přístupu k tomuto institutu jak v rakouském právním řádu, tak i v našem, kdy rodinné svěrenství bylo zcela zrušeno.

6.2. Fideikomisární substituce dle aktuálního znění ABGB

Fideikomisární substituce nalezneme v aktuálním znění ABGB v § 608-617, tedy rozsahově se počet ustanovení shoduje s počtem ustanovení v OZO.

Terminologie používaná ABGB je totožná s terminologií v OZO, pojmy do českého jazyka překládané jako svěřenské náhradnictví či obecné náhradnictví (tedy neodlišování těchto pojmů použitím výrazů nástupnictví a náhradnictví, jak je tomu v OZ) zůstali zachováni v nezměněné podobě. Tento trend můžeme pozorovat napříč celým ABGB, který si více či méně zachovává kontinuálnost terminologie již od dob svého přijetí.

Pokud porovnáme úpravu fideikomisární substituce v ABGB s úpravou tohoto institutu obsaženou v OZO, zjistíme, že tato úprava je až na jednu výjimku naprosto totožná. Jak je uvedeno již výše, přestože ABGB platí na území Republiky Rakousko již více než dvě sta let, ABGB samotné doznalo změn nemnoho. Samotná oblast dědického práva sice byla několikrát novelizována, nicméně tyto novely byly dílčí, nebyly nijak rozsáhlé a byl jich malý počet. Rakouský občanský zákoník si tedy i po uplynutí velkého časového úseku udržuje znění ve skoro původním stavu.

Jak je již naznačeno, právní úprava fideikomisární substituce doznala oproti OZO pouze jediné změny. Tato změna ovšem není nijak rozsáhlá, novelizací dané právní oblasti došlo pouze k nahrazení jednoho slova v § 616 ABGB. Toto ustanovení upravuje zánik fideikomisární substituce v případě, že je následný dědic ustanoven osobě nezpůsobilé testovat a v době posledního pořízení této osoby je tato osoba testovat způsobilá nebo je jí povolena volná správa jmění. V takovém případě fideikomisární substituce zaniká a neobnoví se, a to ani, pokud dojde k opětovnému omezení způsobilosti a v mezidobí tato osoba neučinila poslední pořízení.⁸⁷ Novelizací ABGB došlo k nahrazení původního slova „nepříčetný“ (Sinnlosen) slovním spojením „nezpůsobilý testovat“ (Testierunfähigen), tedy k novelizaci opravdu velmi malé. Tuto změnu je možné považovat za změnu nikoliv rozsáhlou či zcela měnící význam ustanovení. Změnou došlo ke spíše kosmetické úpravě zákona než ke komplexní přeměně původního testu. Vznik fideikomisární substituce dle tohoto ustanovení je nyní spojen s osobou, která je omezena ve svých právech a nemá rozsah

⁸⁷ WELSER, Rudolf. In AICHER, Josef (ed). *Kommentar zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPRG, EVÜ, EheG, MRG, WGG, WEG, BTVG, HeizKG, KSchG in zwei Bänden. 1. Band.* Wien: Manzsche Verlags-und Universitätsbuchhandlung, 2000, s. 889.

právního jednání takový jako osoba na svých právech neomezená. Tedy u této osoby jsou určitá právní jednání vyloučena, a to právě typicky právo pořizovat pro případ smrti.

Ostatní text ABGB upravující fideikomisární substituci zůstal beze změny, tedy text se nachází kromě výše uvedené změny v totožné podobě, v jaké byl obsažen v OZO.

Vzhledem k tomu, že znění ABGB je už více než sto let v oblasti právní úpravy fideikomisární substituce totožné, nedošlo ke změnám ani v oblasti judikatury, jelikož ta je po celou tuto dobu konstantní a veškeré případné sporné otázky byly již někdy judikaturou řešeny.

Pokud by měl další vývoj právní úpravy svěřenského nástupnictví kopírovat či se inspirovat právě vývojem v ABGB, nedošlo by k vývoji žádnému, jelikož ABGB v původním znění jako OZO bylo jedním z inspiračních zdrojů úpravy v OZ, a to inspiračním zdrojem hlavním. Vzhledem k rozsahu převzetí ustanovení z OZO do OZ a neměnnosti textu ABGB nelze očekávat žádné výraznější novelizace této oblasti, nicméně je možné doufat, že zákonodárce pro odstranění možných výkladových sporů zakotví do textu OZ podstatné aspekty právní úpravy v OZO (a tedy i ABGB), jako je např. určení, kdo se má stát předním dědicem či svěřenským nástupcem, pokud zůstavitel zřídí svěřenské nástupnictví, ale tyto osoby sám neurčí.

7. Závěr

Zavedením institutu svěřenského nástupnictví do českého právního řádu bylo dáno zadość potřebám moderního občanského zákoníku a především požadavkům na co nejmenší zasahování do vůle zůstavitele. Díky tomuto institutu je zůstaviteli dána poměrně velká volnost v nakládání se svým jměním pro případ smrti.

V rámci úvodu bylo nastíněno několik otázek, na které měla tato diplomová práce nalézt odpověď. Předně jedním z vytyčených dílů bylo ozřejmění podstaty svěřenského nástupnictví a jeho fungování v právním řádu a možnost jeho uplatnění v běžném životě. Jak se ukázalo, tento tradiční institut dědického práva je občanským zákoníkem poměrně podrobně upravený, kdy se zákonodárce (po vzoru inspiračních zdrojů) pokusil postihnout všechny možné situace, které mohou nastat při využívání svěřenského nástupnictví. Nicméně i přes podrobnou úpravu zde můžeme nalézt několik oblastí, které zákonodárcem řešeny nejsou, přestože jejich zákonná úprava by napomohla zabránit možným sporům při výkladu tohoto institutu. Tyto otázky nelze prozatím dovozovat ani na základě judikatury, jelikož z důvodu novosti tohoto institutu v právním řádu České republiky po účinnosti OZ zatím žádná judikatura k tomuto není, literatura se sporným otázkám také příliš nevěnuje. Výklad tak bude soudy doplňován judikaturou a literaturou vážící se k inspiračním zdrojům.

V kapitole této práce, která byla zaměřena na inspirační zdroje, tedy OZO a BGB, jsem rozebrala a zhodnotila míru inspirace a také oblasti, které naopak převzaty do OZ nebyly. Hlavním inspiračním zdrojem pro úpravu v OZ byl OZO, kdy zde jsme mohli shledat rozpětí inspirace velmi široké. Text OZO byl obsahově skoro celý převzat do OZ, u některých ustanovení došlo k doslovnému převzetí textu. Naopak druhý inspirační zdroj, BGB, byl zdrojem podpůrným a to pouze v určitých oblastech, kdy podobně jako OZO poskytoval obdobné zakotvení fideikomisární substituce, ovšem v některých oblastech naopak byl inspiračním zdrojem výlučným, jelikož ustanovení OZO danou oblast neupravovala. U BGB obdobně jako u OZO můžeme zde pozorovat nedostatečnou inspiraci, co se týká těch částí, které mohou do budoucna způsobit výkladové obtíže. Nicméně v souhrnu lze úpravu svěřenského nástupnictví v OZ považovat za zdařilou, bez větších či početnějších nedostatků.

Poslední kapitola nastiňovala možný vývoj svěřenského nástupnictví v našem právním řádu, a to podle vývoje ABGB. Přestože byl ABGB za svou dlouhou historii několikrát novelizován, v oblasti fideikomisární substituce existuje v podstatě naprosto nezměněné

podobě (výjimku tvoří novela, kterou došlo k nahrazení jednoho slova v jednom ustanovení, kdy ke změně významu došlo nepatrně). Další možný vývoj tedy z vývoje ABGB nebylo možno nastínit, avšak další vývoj může proběhnout právě na základě nedostatků objevených při zkoumání inspiračních zdrojů.

Zákonodárce přijetím občanského zákoníku, jež zakotvuje a upravuje tradiční instituty dědického práva, i přes určité nedostatky v oblasti svěřenského nástupnictví, povznesl právní řád na úroveň moderních občanských zákoníků. Věřím tedy, že svěřenské nástupnictví jako nový institut dědického práva, bude fyzickými osobami v pořízení pro případ smrti využíván četně a v případě novelizace tohoto institutu dojde k zakotvení právní úpravy, která dosud v zákoně obsažena není.

8. Zdroje

Monografie

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek IV, Dědické právo (§ 1475 až 1720), včetně výkladu řízení o pozůstalosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 720 s.

HORÁLEK, Vladimír, JANEČKOVÁ, Eva. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde, 2012, 208 s.

SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 408 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Linde, 2013, 151 s.

BEDNÁŘ, Václav. In KARHANOVÁ, Martina (ed). *Naděje právní vědy: Býkov 2007: sborník z mezinárodního setkání mladých vědeckých pracovníků konaného ve dnech 12. - 14.10.2007 na Zámeckém statku Býkov*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 640 s.

DVOŘÁK, Jan, MALÝ, Karel. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, 688 s.

SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, 104 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. Díl 5, Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1933, 139 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Stanislav. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3 (§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, 680 s.

ROUČEK, František. *Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. 2. vydání. Praha: Československý kompas, 1932, 1736 s.

LANGE, Heinrich, KUCHINKE, Kurt. *Erbrecht*. München: C. H. Beck, 2001, 1410 s.

GURSKY, Karl-Heinz. *Erbrecht*. München: C. F. Müller, 2010, 144 s.

KESSAL-WULF, Sibylle und kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 9, Erbrecht : §§ 1922-2385*. München: C. H. Beck, 2013, 2388 s.

AICHER, Josef und kol. *Kommentar zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPRG, EVÜ, EheG, MRG, WGG, WEG, BTVG, HeizKG, KSchG in zwei Bänden. 1. Band*. Wien: Manzsche Verlags-und Universitätsbuchhandlung, 2000, 3005 s.

Časopisecké články

POLÁČEK, Bohumil. Kolizní úprava svěření. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 5, s. 11-16.

ROMBACH, Claudie. Dědění v německém právu. *Ad Notam*, 2000, č. 5, s. 102-105.

SALÁK, Pavel. K pojmu fideikomis a jeho pozici v římském právu a novověkém právu. *Právní rozhledy*, 2014, č. 12, s. 432-436.

ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, č. 5, s. 97-104.

KNAPP, Viktor. Poznámky o fideikomisární substituci. *Ad Notam*, 1995, č. 5, s. 110-114.

BEDNÁŘ, Václav. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, č. 5, s. 162-170.

KUNC, Bohumil, LYČKA, Martin. Právní úprava závětí dle nového občanského zákoníku: Posun směrem ke common law a jeho účelovosti? *Právní rozhledy*, 2013, č. 19, s. 674-680.

MIKEŠ, Jiří. O fideikomisární substituci (Výklad problematiky). *Ad Notam*, 2005, č. 3, s. 92-93.

SARRES, Ernst. Auskunftspflichten bei Vor- und Nacherbschaft. *ZEV*, roč. 2004, s. 125-130.

Internetové stránky

Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 [online]. Ministerstvo spravedlnosti: texty zákonů, 2012 [cit. 20. prosince 2014]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

LUPTÁKOVÁ, Lucia. *Závěť – náhradnictví a svěřenské nástupnictví* [online]. epravo.cz, 2. prosince 2014 [cit. 30. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zavet-nahradnictvi-a-sverenske-nastupnictvi-95754.html?mail>>.

Právní předpisy

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

císařský patent č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský, ve znění zákona č. 69/1916 ř.z.

JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

BGBI. I Nr. 58/2004

BGBI. Nr. 75/2009

RGBI. S. 195, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 202/2012 Sb.

zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 357/2013, o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

rozhodnutí č. 8902 ve Sbírce Vážný, roč. 1929

rozhodnutí č. 3630 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, Dodatek k svazku 7, r. rozh. 1868

rozhodnutí č. 16.093 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger, Svazek 34, r. rozh. 1897

rozhodnutí č. 3934 ve Sbírce rozhodnutí Glaser-Unger Neue Folge, Svazek 44, r. rozh. 1907

rozhodnutí Der Bundesgerichtshof ze dne 7.3.1984, sp.zn. IVa ZR 152/82

rozhodnutí Der Bundesgerichtshof ze dne 9.11.1999, sp.zn. IV ZR 319/93

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o úpravě svěřenského nástupnictví v občanském zákoníku účinném od 1.1.2014. Práce se zaměřuje na podstatu tohoto institutu, zabývá se jeho výkladem a možnými spornými otázkami, které mohou při výkladu vzniknout, přičemž nastiňuje řešení těchto sporů. Současně porovnává úpravu tohoto institutu s inspiračními zdroji, kterými jsou občanský zákoník Spolkové republiky Německo a Obecný zákoník občanský. Komparací srovnává míru a úspěšnost převzetí inspiračních zdrojů do českého občanského zákoníku a současně vyzdvihuje oblasti, které naopak převzaty nebyly, přestože jejich výslovné zakotvení by předešlo případným sporům. Součástí práce je také komparace s občanským zákoníkem Republiky Rakousko, kdy je tato komparace zaměřena především na zhodnocení dalšího možného vývoje svěřenského nástupnictví v našem právním řádu s ohledem na vývoj v právním řádu Republiky Rakousko.

Abstract

The thesis deals with the regulation of the Trust Succession in Civil Code which is effective from 1.1.2014. The thesis considers on essence of this institute, deals with the interpretation of the Trust Succession and debatable questiones, which can arise in the interpretation, also thesis presents solution of these disputes. Concurrently the thesis compares the regulation of the Trust Succession with inspirational sources which are Civil Code of Federal Republic of Germany and General Civil Code. The thesis compares the extend and success rate of adopting of the inspirational sources to czech Civil Code and at the same time it lifts parts, which on the other hand have not been adopted up to now, despite the fact, that they could prevent disputes. One part of the thesis is also the comparation with Civil Code of Republic of Austria, when this comparation is confirmed primarily on the appraisal of further potential development of the Trust Succession in our legal order according to the development in legal order of Republic of Austria.

Klíčová slova

Svěřenské nástupnictví, svěřenský nástupce, přední dědic, pořízení pro případ smrti, dědické právo, občanský zákoník, ABGB, BGB, Obecný zákoník občanský.

Key words

Trust Succession, trust successor, fore heir, property for the case of death, law of succession, Civil Code, ABGB, BGB, General Civil Code.